

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE JAARLIJKE VAKANTIE VAN DE WERKNEMERS: PROBLEMEN EN BEDENKINGEN

*Rede uitgesproken door procureur-generaal J. MATTHIJS
op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent op 3 september 1974.*

1. Straks zal ik mijn toespraak eindigen met de mij door de wet opgedragen en voor de Koning uitgebrachte vordering dat het uw Hof behage te verklaren dat het zijn werkzaamheden hervat.

Wettelijk heeft echter, sinds gisteren reeds, onze gerechtelijke vakantie een einde genomen¹.

Aangenaam te horen en veelbelovend op het einde van het gerechtelijk jaar, klinkt het woord "vakantie" vandaag bij het hervatten van onze activiteiten, voor velen van ons, niet zonder weemoed bij de herinnering aan de heerlijk genoten ontspanning.

Doch voor de loontrekkenden, hand- en geestesarbeiders van veertig jaar geleden, wekt het de herinnering aan een tijd waarin vakantie voor hen en de leden van hun gezin slechts een mooie droom betekende, die – beperkt tot enkele bevoorrechte bedienden – eerst na een langdurige sociale strijd door de Wet van 8 juli 1936, in vervulling is gegaan. Het is eerst dan dat in onze sociale wetgeving de jaarlijkse betaalde vakantie ten behoeve van de werknemers als een door strafbepalingen gesanctioneerd recht op vakantie en vakantiegeld werd ingevoerd.

¹ Naar aanleiding van het Franse Dekreet nr. 74-163 van 27 februari 1974, waarbij bepaald wordt dat voortaan het gerechtelijk jaar een aanvang neemt op 1 januari en eindigt op 31 december, terwijl de permanentie en de continuïteit van de diensten altijd verzekerd blijven (*Gaz. Palais* nr. 11, 14 maart 1974, blz. 124 en 125), wordt, ook in ons land, de door de artikelen 333 tot 339 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde regeling van het gerechtelijk jaar, de gerechtelijke vakantie en de vakantiekamers, thans in betwisting gebracht, en wordt door sommigen de invoering van het nieuwe Franse stelsel aangeprezen (Zie ere-advocaat JEAN ECKHOUT, "La fin des vacances", *J.T.* 1974, 267; *Gaz. Palais*, 17-18 juli 1974, blz. 31 en 32. Vgl. met de bijdrage van ANDRÉ DAMIEN, "A propos des vacances judiciaires", *Gaz. Palais*, 28-30 juli 1974, blz. 5 en 6).

2. Sindsdien is de jaarlijkse vakantie van de werknemers geëvolueerd en uitgegroeid tot een van de belangrijkste instituten van het sociale zekerheidsrecht.

Reeds twee jaar nadien werd de eerste Wet van 8 juli 1936 door de Wet van 20 augustus 1938 grondig gewijzigd en verbeterd², terwijl, na de tweede wereldoorlog, het Wetsbesluit van 28 december 1944 op de maatschappelijke zekerheid der arbeiders de jaarlijkse vakantie opnam in het stelsel van sociale zekerheid wat de handarbeiders betreft.

De Wet van 16 juni 1947 stelde het aantal vakantiedagen vast op 12 voor werknemers die meer dan 18 jaar, doch minder dan 21 jaar waren en op 18 dagen voor de werknemers van minder dan 18 jaar.

De dubbele betaling van de vakantieperiode werd geregeld door de Wet van 14 juni 1948, en de toekenning van een volledige vakantie aan jongeren die de school verlieten werd geregeld in 1954.

Ondertussen werden de bestaande regelingen geëcoördineerd door het Koninklijk Besluit van 9 maart 1951.

De Wet van 4 juli 1956 veralgemeende de toekenning van 12 vakantiedagen voor werknemers van meer dan 18 jaar. De vakantiebijslag, die reeds gedurende enkele jaren uitgekeerd werd voor de dubbele betaling van de tweede vakantieweek, werd definitief geregeld door de Wet van 28 maart 1964.

Voordien, einde 1963, was een nationaal programmaticakkoord tussen werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers afgesloten, waarbij in het verlenen van een derde vakantieweek voor iedereen voorzien werd.

² Zie ook het K.B. van 8 december 1938, ter uitvoering van de Wet van 20 augustus 1938 uitgevaardigd (*B.S.* van 9 december 1938, blz. 7418).

De toekenning ervan door de verschillende paritaire comités voor bedienden, werd in de meeste gevallen door een koninklijk besluit bekrachtigd.

De Wet van 13 juni 1966 bepaalde het aantal vakantiedagen voor iedereen op 18 dagen.

Een coördinering van de vakantiewetten en enkele aanpassingen aan de vigerende wetgeving maakte het voorwerp uit van het Koninklijk Besluit van 30 maart 1967.

De dubbele betaling van de derde vakantieweek werd eerst door het nationaal interprofessioneel programmatieakkoord voor 1967 en 1968 geregeld; vervolgens heeft de Wet van 1 april 1969 een dubbel vakantiegeld voor de derde week toegekend.

De Wet van 26 maart 1970 en het Uitvoeringsbesluit van 20 juli daaropvolgend schakelen de derde week dubbel vakantiegeld in de algemene vakantiewet in. Daarenboven verbetert deze wet ook het lot van de werknemers die vóór hun 25e verjaardag de school verlaten en daarop onmiddellijk hun militaire dienstplicht vervullen.

Ook andere sociale wetten, sedert 1970 van toepassing, laten een rechtstreekse weerslag gelden op de vakantieregeling, o.m. de Wet van 21 november 1969 inzake de arbeidsovereenkomst voor bedienden, en het Koninklijk Besluit van 15 juni 1970, dat de toepassing van sociale zekerheidsbijdragen op de schadeloosstellingen wegens contractbreuk regelt.

Tot zover die merkwaaardige ontwikkeling van de vakantiewetgeving, die wellicht niet zal blijven stilstaan, daar de toekenning van een vierde vakantieweek in een nabijgelegen verschieft kan voorzien worden³.

3. Het is U bekend dat de verscheidene wetten en koninklijke besluiten, die deze evolutie hebben verzekerd, aangepast en gecoördineerd werden door het Koninklijk Besluit van 28 juni 1971⁴.

Men zou nu op het eerste gezicht kunnen denken dat, althans voor een min of meer verafgelegen toekomst, alle juridische moeilijkheden met betrekking tot de toepassing van bedoelde wetgeving en reglementering voortaan zijn weggeruimd, en derhalve de geschillen inzake jaarlijkse vakantie van de werknemers voor het arbeidsgerechtigde thans een volstrekt veilige

materie is, met slechts een zuiver technisch aspect.

Niets is minder waar.

Immers, op de keper beschouwd, komt men, bij de dagelijkse praktijk van de arbeidsgerechten, tot de enigszins zorgelijke vaststelling dat deze wetgeving en reglementering nog tal van juridische problemen doet rijzen, die de arbeidsrechter veelal in twijfel brengen omtrent de juiste oplossing, en waarover ik het dan ook gepast acht U, op de drempel van dit nieuw gerechtelijk jaar, te onderhouden.

4. In de eerste plaats lijkt het aangewezen de weerslag van de wetgeving betreffende de jaarlijkse vakantie der arbeiders te toetsen aan andere takken van de maatschappelijke zekerheid, hoofdzakelijk de werkloosheidsverzekering en de ziekte- en invaliditeitsverzekering, omdat de meeste moeilijkheden zich speciaal in die twee takken voordoen, vervolgens de kinderbijslag en het rust- en overlevingspensioen.

5. Ik moge eraan herinneren dat heden ten dage nog steeds een verschil blijft bestaan inzake de berekening van het vakantiegeld en de wijze van betaling, naargelang het om een arbeider of om een bediende gaat.

Inderdaad: de arbeiders ontvangen hun vakantiegeld van een "vakantiefonds", terwijl de bedienden hun vakantiegeld rechtstreeks krijgen van de werkgever.

In het stelsel "arbeiders" moeten de werkgevers bijdragen betalen aan hun vakantiefonds, door tussenkomst van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid, die het totaal van de ontvangen bijdragen verdeelt onder de vijf takken van de sociale zekerheid met name: de kinderbijslag, de werkloosheidsverzekering, de ziekte- en invaliditeitsverzekering, het rust- en overlevingspensioen en de jaarlijkse vakantie. Deze verdeling geschiedt dus ook voor het vakantiefonds waarbij de werkgever is aangesloten, en dat speciaal op- en ingericht is om het vakantiegeld aan de arbeiders uit te betalen.

6. Inzake werkloosheidsverzekering blijkt het principe vrij eenvoudig te zijn: het vakantiegeld wordt met loon gelijkgesteld⁵.

Dit betekent dat de door vakantiegeld gedekte vakantiedagen geen aanleiding geven tot werkloosheidsuitkering.

In de praktijk bestaat er nochtans een meningsverschil wanneer het erop aan komt het bedrag te berekenen van het in aanmerking te nemen "gemiddeld dagloon": sedert het in werking treden van het Koninklijk Besluit van 13 oktober 1971⁶, wordt het be-

⁵ Art. 126, laatste lid, van het K.B. van 20 december 1963 (B.S. van 18 januari 1964).

⁶ Art. 5, K.B. van 13 oktober 1971 (B.S. van 16 oktober 1971).

³ Het nationaal interprofessioneel akkoord, gesloten op 6 april 1973, voorziet in de vierde vakantieweek voor het jaar 1975. Zie o.m. dr. jur. R. ELST, "De vierde vakantieweek", *B.T.S.Z.*, april 1974.

⁴ B.S. van 30 september 1971, blz. 11.315 tot 11.335; errata: B.S. van 25 december 1971, blz. 15.258. Dit K.B. werd aangevuld door het K.B. van 5 augustus 1971 (B.S. van 1 oktober 1971, blz. 11.422 tot 11.424, errata: B.S. van 25 december 1971, blz. 15.259) en, wat de algemene uitvoeringsmodaliteiten betreft van de wetten inzake jaarlijkse vakantie der loonarbeiders, door de Koninklijke Besluiten van 27 maart 1972 (B.S. van 7 juli 1972, blz. 7958-7959; errata: B.S. van 19 juli 1972, blz. 8202) en 11 juli 1972 (B.S. van 18 juli 1972, blz. 8168 tot 8170). Men raadplege dienaangaande de duidelijk opgestelde bijdrage, uitgegeven in juni 1972 door het "Verbond der Belgische Nijverheid".

drag van de dagelijkse werkloosheidsuitkeringen bepaald op zestig procent van het gemiddeld dagloon.

De wetgever was terecht van oordeel dat er evenredigheid diende ingevoerd te worden tussen het loon en het bedrag der werkloosheidsuitkeringen, en dat het eveneens geboden was de uitkeringen aan te passen aan de algemene stijging van het inkomen der werknemers.

In dat zelfde Koninklijk Besluit van 13 oktober 1971 wordt opnieuw een artikel 160 ingelast, dat als volgt luidt: "Onder loon moet worden verstaan, alle bedragen of voordelen waarop de werknemer, ter uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst aanspraak kan maken, zoals zij door de inhouding voor de sociale zekerheid werden bepaald".

7. De vraag die nu echter aanleiding geeft tot betwisting is de volgende: moet, bij de berekening van zestig procent van het gemiddeld dagloon, in het brutoloon ook begrepen worden de bijdrage voor de jaarlijkse vakantie van zes procent?

In de onderrichtingen die de Minister van Tewerkstelling en Arbeid aan de directeurs van de gewestelijke bureaus van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening verstrekt⁷, leest men dat onder "loon" het normaal loon dient verstaan te worden tegen 100%, en niet tegen 106 %, daar het vakantiegeld van de handarbeiders niet als loon wordt beschouwd.

In tegenstelling met dit standpunt, heeft uw Arbeidshof (6e K.), bij zijn arrest van 26 november 1973, en op overeenkomstig advies van het openbaar ministerie, beslist dat in het brutoloon ook moet begrepen worden de bijdrage van zes procent voor jaarlijkse vakantie⁸.

Heel de discussie draait om het begrip "loon". Zopas werd erop gewezen dat artikel 160 van het Koninklijk Besluit van 13 oktober 1971 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid verwijst naar het loon zoals het voor de inhouding inzake sociale zekerheid wordt bepaald.

Maar artikel 14, § 2, van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van het Wetsbesluit van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid, stelt dat het begrip "loon" bepaald wordt bij artikel 2 van de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers.

Naar luid van deze bepaling verstaat deze wet onder "loon":

- 1° het loon in geld waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever;
- 2° de fooien of het bedieningsgeld waarop de werknemer recht heeft ingevolge zijn dienstbetrekking of krachtens het gebruik;

⁷ Onderrichting nr. 72.5 C van 30 september 1972.

⁸ Arbeidshof Gent, 6de Kamer, 26 november 1973, inzake Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t/ Coryn, André A.R. 96/73, niet gepubliceerd.

- 3° de in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever.

De Koning kan, op voorstel van de Nationale Arbeidsraad, het aldus omschreven begrip "loon" uitbreiden.

Voor de toepassing van deze wet worden evenwel niet als loon beschouwd de vergoedingen rechtstreeks of onrechtstreeks betaald:

- 1° als vakantiegeld;
- 2° welke moeten beschouwd als een aanvulling van de vergoedingen verschuldigd ten gevolge van een arbeidsongeval of een beroepsziekte;
- 3° welke moeten worden beschouwd als een aanvulling van de voordelen toegekend door de verschillende takken van de sociale zekerheid.

In het oorspronkelijk wetsontwerp⁹ luidde de tekst echter anders:

"In deze wet wordt onder loon verstaan:

- 1° alle in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer recht heeft ten laste van de werkgever ten gevolge van zijn dienstbetrekking;
- 2° de fooien waarop de werknemer, ten gevolge van zijn dienstbetrekking "of het gebruik recht heeft".

Voorts werd in de toelichting tot het ontwerp uitdrukkelijk verklaard: "De woorden 'ten gevolge van zijn dienstbetrekking' wijzen er duidelijk op dat onder loon, waaraan de regering bescherming wenst te verlenen, moet worden begrepen niet alleen het eigenlijke loon toegekend als rechtstreekse tegenprestatie van de verrichte arbeid, maar ook alle andere voordelen die in verband met de uitvoering, de beëindiging of de schorsing van de dienstbetrekking worden verleend, zoals opzeggings- en ontslagvergoedingen, vakantiegeld, loon voor betaalde feestdagen, arbeidsongevallenvergoedingen ... of uitkeringen aan de nabestaanden van de overleden werknemer.

"Waar het ontwerp bepaalt dat deze voordelen van de werkgever worden ontvangen, beoogt het deze zelfde voordelen uit de bescherming te sluiten wanneer zij worden uitgekeerd door instellingen belast met de uitbetaling van sociale voordelen, zoals daar zijn de vakantiefondsen, de kinderbijslagenfondsen ...".

Door het oorspronkelijk wetsontwerp werd het vakantiegeld dus wel degelijk als loon beschouwd, in elk geval wanneer het uitgekeerd werd door de werkgever, zoals dit steeds het geval was voor de geestesarbeiders, en voor bepaalde categorieën handarbeiders.

Tijdens de behandeling voor de Kamercommissie¹⁰ heeft men erop gewezen dat de aanvullende vergoedingen, die de met de uitkering van sociale voordelen belaste instellingen toekennen, óók moesten be-

⁹ Parl. Besch., Kamer, 1962-63, nr. 1, 18 december 1962.

¹⁰ Parl. Besch., Kamer, 1962-63, nr. 471/11, verslag.

scherm worden omdat alle bepalingen van de wet op de bescherming van het loon op die voordelen, thans opgesomd in het laatste lid van art. 2, geen toepassing konden vinden, heeft de Kamercommissie in het ontwerp een artikel 25 toegevoegd luidend als volgt :

"De bepalingen van artikel 8 van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, zijn toepasselijk op de in art. 2, laatste lid, vermelde prestaties".

Bij de behandeling in de Senaat werd deze tekst opgenomen in een artikel 36 luidend :

"De bepalingen in de hoofdstukken V en VI (beslag op en overdracht van het loon en procedure betreffende de overdracht van het loon) zijn van toepassing op de prestaties bedoeld in artikel 2, laatste lid, 1°, (vakantiegeld).

"De bepalingen van artikel 8 van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders zijn toepasselijk op de in artikel 2, laatste lid, 2° en 3°, vermelde prestaties".

Bij de bespreking van voormelde bepaling en van artikel 2, heeft de Senaatscommissie¹¹ de nadruk erop gelegd dat onder meer het vakantiegeld beschouwd wordt als een loonbijslag en zelfs als een loon, maar anders beschermd wordt.

Uit al deze vaststellingen kan dus geconcludeerd worden dat, in strijd met hetgeen artikel 2 van de Wet van 12 april 1965 laat vermoeden, de wetgever, ook bij het uitvaardigen van deze wet, het vakantiegeld als een loon en een verdienste krachtens de arbeidsovereenkomst heeft beschouwd. Er is echter meer.

Artikel 19, § 1, van het Koninklijk Besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de Wet van 27 juni 1969 betreffende de maatschappelijke zekerheid, bepaalt uitdrukkelijk, dat, met afwijking van artikel 2, derde lid, 1°, van de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, als loon wordt aangemerkt, voor de berekening van de bijdragen : het vakantiegeld van de handarbeiders ten belope van een bedrag dat gelijk is aan 6 % van de andere sommen en voordelen die als loon in aanmerking komen.

Daar nu artikel 160, § 2, van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid bepaalt dat onder loon moet worden verstaan alle bedragen waarop de werknemer ter uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst aanspraak kan maken zoals zij voor de inhouding voor de sociale zekerheid werden bepaald, kan dan ook bezwaarlijk anders worden beslist dan dat het gemiddeld dagloon moet worden berekend tegen 106 %, en op dit bedrag 60 % aan de werknemer moet worden uitbetaald. De bijdrage voor de jaarlijkse vakantie moet dus wel degelijk begrepen worden in het bruto-loon, zoals uw

Hof het, bij zijn arrest van 26 november 1973, en in strijd met de administratieve opvattingen, m.i. terecht heeft beslist.

8. Andere moeilijkheden doen zich blijkbaar niet voor wanneer de wetgeving op de jaarlijkse vakantie geconfronteerd wordt met de werkloosheidsreglementering.

Zo wordt algemeen aangenomen dat de werklozen die een opleiding krijgen in een centrum voor beroepsopleiding, geen recht hebben op vakantiegeld, aangezien ze werkloosheidsuitkeringen ontvangen, en ingevolge de artikelen 82 en volgende van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 een speciale overeenkomst van versnelde beroepsopleiding aangaan, die niet met een arbeidsovereenkomst kan worden geassimileerd¹².

De werklozen, die door een rijks-, provincie- of gemeentebestuur, of door een openbare instelling, zijn tewerkgesteld, genieten integendeel wel dezelfde voordelen als die welke worden toegekend aan de werknemers, en hebben dus wel recht op vakantiegeld¹³.

De arbeiders, die werkloos zijn tengevolge van collectieve vakantie van heel het personeel, en die slechts recht hebben op een onvolledige vakantie, kunnen aanspraak maken op werkloosheidsuitkeringen voor de periode die overeenstemt met het verschil tussen het aantal sluitingsdagen en het aantal der dagen die door hun vakantiegeld gedekt zijn¹⁴.

Tenslotte dient nog te worden aangestipt dat om gerechtigd te zijn op werkloosheidsuitkering, de werknemer vooraf een voldoende aantal arbeidsdagen moet kunnen bewijzen. Dit aantal dagen verschilt al naargelang de leeftijd van de werknemers¹⁵. Welnu de dagen die aanleiding hebben gegeven tot betaling van een uitkering bij toepassing van de bepalingen inzake jaarlijkse vakantie worden met arbeidsdagen gelijkgesteld¹⁶.

9. Een andere tak van de maatschappelijke zekerheid waarmede de regeling van de vakantieduur en het vakantiegeld meermaals geconfronteerd wordt, betreft de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Het spreekt voor zichzelf dat eventuele betwistingen zich niet voordoen in de sector "gezondheidszorgen", maar hoofdzakelijk in de sector "uitkeringsverzekering", wanneer de loontrekkende arbeidsongeschikt is.

¹² Zie G. VAN DEN AVILLE in *Guide social permanent*, nr. 741-15, C.

¹³ Art. 169, K.B. van 20 december 1963, gewijzigd bij art. 9, K.B. van 1 december 1967.

¹⁴ "De jaarlijkse vakantie in 1970", *Informatieblad van de Groep*, juni 1970, blz. 8, nr. 5.

¹⁵ Artikelen 118 en volgende van het K.B. van 20 december 1963.

¹⁶ Art. 122-1° van het K.B. van 20 december 1963.

¹¹ *Parl. Besch., Senaat*, 1964-65, nr. 115, verslag, 9 februari 1965.

Het meest voorkomend geval betreft de werknemer die ziek wordt tijdens de vakantieperiode. Daar hij op dat ogenblik geen loonverlies ondergaat, dienen hem geen arbeidsongeschiktheidsuitkeringen te worden uitbetaald in het raam van de ziekte- en invaliditeitsverzekering. Een dergelijke uitkering is slechts een compensatie voor het loonverlies, en daar tijdens de vakantie het loon wordt vervangen door het vakantiegeld, is er geen verlies aan loon. De werknemer kan bijgevolg geen aanspraak doen gelden op uitkeringen voor de dagen van arbeidsongeschiktheid die zich voordoen in een periode van jaarlijkse vakantie, wanneer de arbeidsongeschiktheid gedurende die periode een aanvang neemt¹⁷.

Men heeft terecht opgemerkt dat de sociale wetgeving, in haar ruimste betekenis, die zowel de arbeidswetgeving omvat als die welke de maatschappelijke zekerheid betreft, als een geheel moet worden gezien, en dat derhalve elke dubbele toepassing vermeden moet worden door er zich bestendig voor in te spannen de aan ieder der sectoren van de sociale wetgeving eigen objectieven zo stipt mogelijk te begrenzen¹⁸.

De Wet van 9 augustus 1963 inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering bepaalt dan ook in artikel 70, § 2, dat de prestaties slechts worden toegekend als de schade waarvoor om die prestaties wordt verzocht niet door het gemeen recht of door een "andere wetgeving" is gedekt.

10. Ten einde recht te hebben zowel op de verzekering voor geneeskundige verzorging als op de uitkering wegens arbeidsongeschiktheid, moet een zekere wachttijd verlopen zijn, namelijk een periode gedurende welke bijdragen moeten betaald worden zonder evenwel recht te geven op prestaties. Die wachttijd duurt in principe zes maanden¹⁹. De dagen wettelijke vakantie worden evenwel met arbeidsdagen gelijkgesteld, zodat indien de jaarlijkse vakantie tijdens de wachttijd ligt, deze dagen meetellen om tot de vereiste zes maanden te komen²⁰.

Deze gelijkstelling is trouwens analoog met de zo even uiteengezette regeling inzake werkloosheid, wanneer voor het bewijs van een voldoende aantal arbeidsdagen de betaalde vakantiedagen eveneens worden gelijkgesteld.

11. De duur van de jaarlijkse vakantie wordt bepaald naar rato van het aantal effectief gewerkte dagen, vervat in het "vakantiedienstjaar", d.i. het ka-

lenderjaar dat het jaar voorafgaat waarin de vakantie dient te worden toegekend²¹.

De dagen van arbeidsonderbreking wegens ziekte worden met effectief gewerkte dagen gelijkgesteld tot de eerste twaalf maanden van de arbeidsonderbreking²². Elke nieuwe arbeidsonderbreking, die aan ziekte is te wijten, na een werkhervatting waarvan de duur geen veertien dagen bereikt, wordt voor de bepaling van het maximum van twaalf maanden beschouwd als een voortzetting van de vorige arbeidsonderbreking.

12. Wat nu de *kinderbijslag* betreft, dient de aandacht gevestigd te worden op twee punten :

1° In de eerste plaats wordt de *kinderbijslag* toegekend in evenredigheid met het aantal werkelijk volbrachte arbeidsdagen.

Met "werkelijk volbrachte arbeidsdagen" dienen gelijkgesteld te worden de vakantiedagen, betaald met toepassing van de wetgeving betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers en de vakantiedagen betaald met toepassing van een collectieve arbeidsovereenkomst in een paritair orgaan gesloten²³.

2° Het tweede punt betreft de "gezinsvakantiebijslag".

In de loop van de maand mei van elk jaar wordt een bijslag uitbetaald ten behoeve van de kinderen die voor de maand april van het jaar waarvoor hij wordt toegekend, op *kinderbijslag* gerechtigd waren²⁴. Het bedrag daarvan is gelijk aan de gewone *kinderbijslag* van de maand april en wordt samen met die *kinderbijslag* uitbetaald.

13. Blijft tenslotte de laatste tak van de maatschappelijke zekerheid waarop de jaarlijkse vakantie-regeling interfereert : het rust- en overlevingspensioen.

De personen, die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt en een bestendig verlof genieten, hebben ook recht op een jaarlijks vakantiegeld, indien zij gerechtigd zijn op een rust- of overlevingspensioen, overeenkomstig het Koninklijk Besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers²⁵.

Het bedrag ervan is gelijk aan het pensioen dat de gepensioneerde in de maand mei ontvangt met een maximum van 1.724 fr. voor een gehuwd man met gezinslast, en 1034 fr. voor de anderen. Deze bedragen worden gekoppeld aan het indexcijfer²⁶.

²¹ Art. 3, K.B. van 30 maart 1967.

²² Art. 18, 3°, K.B. van 30 maart 1967.

²³ Art. 41, tweede lid, litt. C, K.B. van 19 december 1939, vervangen bij art. 1, K.B. van 13 januari 1965, en nadien gewijzigd bij art. 3, 1°, K.B. van 1 maart 1971.

²⁴ Art. 73^{quater}, K.B. van 19 december 1939 en het K.B. van 1 februari 1968.

²⁵ Art. 22, K.B. nr. 50 van 24 oktober 1967.

²⁶ Art. 56, K.B. van 21 december 1967, gewijzigd door art. 5, K.B. van 9 april 1973.

¹⁷ Art. 57, § 1, 2°, van de Wet van 9 augustus 1963, en art. 230 van het K.B. van 4 november 1963 tot uitvoering van voormelde wet.

¹⁸ PHILIPPE GOSSERIES, "Règles concernant le cumul des indemnités d'incapacité de travail avec d'autres avantages sociaux", *J.T.T.*, 1970, 81 e.v.

¹⁹ Art. 66, Wet van 9 augustus 1963.

²⁰ Art. 204, K.B. van 4 november 1963.

Zij gelden echter alleen voor de personen die een rust- of overlevingspensioen van "werknemer" genieten. De gepensioneerden van de openbare diensten genieten nochtans ook, onder zekere voorwaarden, een jaarlijks vakantiegeld sedert de Wet van 4 juli 1966²⁷.

14. Het recht op pensioen ontstaat door het bewijs te leveren van tewerkstelling tijdens de beroepsloopbaan.

De perioden van jaarlijkse vakantie, beoogd in de wetgeving betreffende het jaarlijks verlof der loonarbeiders, worden met perioden van tewerkstelling als werknemer gelijkgesteld, voor zover de belanghebbende als werknemer was tewerkgesteld op het ogenblik van de gebeurtenis naar aanleiding waarvan gelijkstelling wordt verleend, of zich reeds in een met een arbeidsperiode gelijkgestelde inactiviteitsperiode bevindt²⁸.

15. Deze vlugge rondgang omtrent de incidentie van de vakantiewetgeving op verscheidene takken van de maatschappelijke zekerheid, hoofdzakelijk de werkloosheidsverzekering en de ziekte- en invaliditeitsverzekering, leidt ons naar het onderzoek van een ander rechtsprobleem, dat weliswaar enkel de arbeidsovereenkomst voor bedienden aanbelangt, maar waarvan de gegevens en de oplossing niettemin, vanuit een meer algemene optiek, een bijzondere belangstelling verdienen.

a. Het is U bekend dat, naar luid van het artikel 20 van de bij Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten inzake het bediendencontract, de vergoeding wegens opzegging niet alleen de wedde omvat, maar ook de verdiensten verworven krachtens de overeenkomst.

b. Bovendien, zoals uw Hof er trouwens, bij zijn arrest van 28 mei 1971, aan herinnerd heeft²⁹, en het cassatiearrest van 22 mei 1974 het heeft herhaald³⁰, dient het beginsel, vastgelegd in artikel 1135 van het Burgerlijk Wetboek, nimmer uit het oog te worden verloren: de overeenkomsten verbinden niet alleen tot hetgeen daarin uitdrukkelijk bepaald is, maar ook tot alle gevolgen die door de billijkheid, het gebruik of de wet aan de verbintenis volgens de aard ervan werden toegekend.

c. Aan de andere kant verjaart overeenkomstig artikel 84 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract de eruit voortspruitende burgerlijke

vordering één jaar na het eindigen van de overeenkomst, of vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, zonder echter dat deze termijn één jaar na het eindigen van de overeenkomst mag overschrijden.

Het is evident dat deze verjaring van korte duur aan de noodwendigheden beantwoordt van de sociale vrede, die met een spoedige vaststelling van rechten en plichten zowel van de werkgever als van de werknemer ongetwijfeld gediend wordt, terwijl zij tevens aansluit bij de algemene geest die het instituut der bevrijdende verjaring in ons recht bezielt: het sociaal belang vereist dat de rechtsvordering slechts kan uitgeoefend worden binnen een bepaalde termijn, ten einde de rechtbanken niet te overstemmen met geschillen, die na een te lange duur moeilijk kunnen berecht worden³¹. Wellicht nog meer dan in een andere materie past deze beschouwing in het raam van het sociaal recht.

d. Tenslotte: overeenkomstig artikel 60 van de bij het Koninklijk Besluit van 28 juni 1971 gecoördineerde wetsbepalingen betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, verjaart de strafvordering wegens inbreuk op de bepalingen van deze wetten en van de uitvoeringsbesluiten ervan, door verloop van één jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, terwijl, krachtens artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafrechtspleging, zoals het gewijzigd werd door artikel 1 van de Wet van 30 mei 1961, de burgerlijke vordering, volgende uit voormeld wanbedrijf, verjaart na volle vijf jaren, te rekenen van de dag waarop het misdrijf werd gepleegd, zonder echter vóór de strafvordering te kunnen verjaren. De daden die de verjaring van de strafvordering stuiten of opschorten zullen de verjaring stuiten of opschorten van de burgerlijke vordering "ex delicto", en derhalve de duur van de verjaring ervan verlengen. Vijf jaar is dus een minimum-verjaringsstermijn³².

³¹ Zie noot van wijlen prof. emeritus JEAN DABIN, "Sur l'adage 'contra non valentem agere non currit praescriptio', onder Cass., 2 januari 1969, *R.C.J.B.*, 1969, 97.

³² Zie RAYMOND MATTHIJS, "Evolutie naar een merkelijke tempering van de solidariteitsband tussen publieke vordering en burgerlijke vordering uit een misdrijf", *R.W.*, 1961-62, 184 en volg.; substituut-arbeidsauditeur J. VAN BOECKHOUT, "De burgerlijke vordering 'ex delicto' voor de arbeidsrechtbank", *R.W.*, 1972-73, 1275 tot 1280. Moge er bovendien aan herinnerd worden dat:

1° wanneer de burgerlijke vordering "ex delicto" voor de strafrechter regelmatig en te bekwaamere tijd werd ingesteld, de verjaring ervan tegen de burgerlijke partij niet meer loopt totdat het strafrechtelijk geding beëindigd is door een in kracht van gewijsde gegane beslissing;

2° zo deze beslissing enig voorbehoud inhoudt, er na de uitspraak een nieuwe verjaringsstermijn van dertig jaar begint te lopen om de eis, die daarop betrekking heeft, bij de rechtbank aanhangig te maken;

3° naar luid van art. 28 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, de door zijn bepalingen gestelde regelen betreffende de verjaring van toepassing zijn in alle door bijzondere wetten geregelde zaken, zonder dat die bepalingen evenwel een beletsel kunnen opleveren

²⁷ Zie ook het K.B. van 23 augustus 1966 tot uitvoering van de Wet van 4 juli 1966.

²⁸ Art. 34, K.B. van 21 december 1967.

²⁹ Arbeidshof Gent, afdeling Brugge, 8ste Kamer. A.R. 195/70, niet gepubliceerd, doch opgenomen in de Nationale Documentatiedienst van de arbeidsgerechten onder artikel 20, gecoördineerde wetten van 20 juli 1955.

³⁰ Cass., 22 mei 1974, *J.T.T.*, 1974, 182, en *J.T.*, 1974, 442.

16. Naar luid van artikel 65, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 9 maart 1951, houdende coördinatie der wetten betreffende de jaarlijkse vakantie der loonarbeiders, werden de inbreuken op dit Koninklijk Besluit, voor de berekening van de verjaring, als voortdurende misdrijven beschouwd.

Niettemin heeft het Hof van Cassatie *onder dit stelsel* beslist dat, wanneer de werkgever zich schuldig heeft gemaakt aan de opeenvolgende inbreuken omschreven in artikel 59 van dat koninklijk besluit, het geheel der strafbare feiten, niet een voortdurend, maar een *voortgezet misdrijf* oplevert, waarvan de verjaring zodus pas een aanvang neemt vanaf de datum van het laatste strafbaar feit, zelfs indien het niet bewezen is dat die opeenvolgende inbreuken het gevolg zijn van één en hetzelfde opzet. Met andere woorden: de misdrijven kunnen niet langer voortduren dan tot op het ogenblik waarop de dienstneming van de bediende een einde neemt; op dit ogenblik is het misdrijf voltooid en van dan af begint de verjaring van de strafvordering te lopen³³.

Weliswaar heeft sindsdien de Wet van 26 maart 1970 het tweede lid van art. 65 van voormeld Koninklijk Besluit van 9 maart 1951 opgeheven.

Maar heeft die opheffing noodzakelijk tot gevolg gehad dat bedoelde misdrijven daardoor niet langer meer als een voortdurend misdrijf kunnen worden beschouwd? Ik zou het niet durven te beweren. Immers inzage van de voorbereidende parlementaire teksten van die Wet van 26 maart 1970 leidt tot de conclusie dat de wetgever van 1970, door weglating in deze wet van het tweede lid van art. 65 van het Koninklijk Besluit van 9 maart 1951, eigenlijk geen afbreuk heeft willen doen aan het feit dat niet-betaling van vakantiegeld, of niet-betaling ervan binnen

de voorgeschreven termijn en volgens de reglementaire modaliteiten, een voortdurend misdrijf kan zijn³⁴.

Hoe dan ook, uit een ontleding van de motivering der cassatiearresten, die aan bedoelde inbreuken het kenmerk hebben toegekend van *voortgezet misdrijf*, blijkt dat de opheffing, uitgevaardigd door de Wet van 26 maart 1970 blijkbaar *zonder uitwerksel* zal blijven op de verdere rechtspraak van het Hof van Cassatie³⁵.

17. Nu mag worden aangenomen dat het niet-betalen van vakantiegeld als een voortgezet misdrijf kan worden beschouwd, rijst meteen de vraag: welke verjaringstermijn dient in aanmerking te worden genomen bij het gelijktijdig instellen voor de arbeidsrechtbank van een *burgerlijke vordering* strekkende tot betaling aan een bediende van opzeggingsvergoeding en van achterstallig vakantiegeld, of nog bij het berekenen door de arbeidsrechter van de vergoeding aan een bediende verschuldigd wegens contractbreuk, terwijl tevens de opnemings van enkel en dubbel vakantiegeld in aanmerking komt. Anders gesteld: zal, getoet op het voortgezet kenmerk van het misdrijf, waardoor de verjaring slechts een aanvang neemt vanaf het laatste strafbaar feit, de ogenschijnlijk hiermede verband houdende burgerlijke vordering zich mogen uitstrekken zonder beperking van tijd, over heel de periode waarop het voortgezet misdrijf betrekking heeft, of, zelfs nog meer, mag zij ingesteld worden voor een arbeidsrechtbank tot vijf jaar na het beëindigen van de arbeidsovereenkomst?

Daartegenover moet worden opgemerkt dat, hoe zonderling ook, bij het stellen van de hoofdvordering strekkend tot betaling van de forfaitaire opzeggingsvergoeding zonder inachtneming van het "accessorium" van vakantiegeld, de termijnen van artikel 34 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract van toepassing blijven, zodus maximum één jaar na het beëindigen van de overeenkomst, en met beperking in de tijd tot de laatste vijf jaar sedert het feit waaruit de vordering is ontstaan.

18. Dat tot amper een drietal maanden geleden, bij gelegenheid van de berekening van de aan de bediende wegens contractbreuk verschuldigde vergoeding, een langdurige en bijzonder storende onenigheid heeft geheerst in de rechtspraak van de werkrechtsheren, vervolgens, sinds 1970, van de arbeidsgerechten, aangaande de werkelijke *juridische oorzaak* van de verplichting voor de werkgever om vakantiegeld aan de bediende te betalen, is een toestand waarover ik hier

voor de toepassing der bijzondere bepalingen die de verjaring regelen van de eisen of van de invordering van fiscale rechten of van fiscale geldboeten;

4° die regelingen betreffende de verjaring, alleen de burgerlijke vordering betreffen wanneer én deze laatste én de strafvordering dezelfde oorzaak hebben; is het voorwerp van de burgerlijke vordering op een andere rechtsgrond dan het misdrijf gebaseerd, zoals een overeenkomst, een verbintenis buiten overeenkomst, of een onrechtmatige daad, dan gelden deze verjaringstermijnen en hun regeling niet.

³³ Cass., 26 oktober 1970, *Pas.*, 1971, I, 174; *R.D.P.*, 1970-71, 751; *R.W.*, 1970-71, 755. Zie in dezelfde zin:

- Arbrb. Antwerpen, 8 januari 1971, *J.T.T.*, 1973, 120;
- Arbrb. Antwerpen, 20 december 1971, *Med. V.B.O.*, nr. 18 van 20/6/73, blz. 2114;
- Arbrb. Brussel, 5 juni 1972, *J.T.T.*, 1973, 191;
- Arbrb. Brussel, (1ste K.bis), 20 september 1972 inzake Moreaux, Fernand t/ Vanderbrugghen, Henri, A.R. nr. 1582/71, niet gepubliceerd.

Vgl. met vroegere rechtspraak: Cass., 3 november 1952, *Pas.*, 1953, I, 120; Cass. 29 april 1963, *Pas.*, 1963, I, 912, *R.W.*, 1963-64, 352, *J.T.*, 1963, 451, en de studie van A. CRICK en J.P. CLAUWAERT in *J.T.*, 1964, 69; "La qualification des infractions en droit social et ses conséquences sur la prescription de l'action publique"; Cass., 2 oktober 1970, *T.S.R.*, 1970, 300 met noot van R. VAN DE PUT.

³⁴ Zie *Parl. Besch.*, Kamer, 1969-70, nr. 567/3, 12 februari 1970, blz. 8 en 9, alsook de studie van R. ROELS in *J.T.T.*, 1972, 67-72: "De la prescription de l'action civile fondée sur la violation d'une disposition légale impérative", meer bepaald blz. 71.

³⁵ R. ROELS, *op. cit.* in voetnoot 34, blz. 71 in fine en blz. 72.

niet nader meer hoeft uit te weiden³⁶. De bekende specialisten van het sociaal recht, M. TAQUET en CL. WANTIEZ, hebben in dat verband terecht mogen spreken van "La guerre des péculs"³⁷ ofschoon verscheidene auteurs gepoogd hebben de rechtspraak in de ene of in de andere wel bepaalde richting te sturen³⁸.

Gelukkig heeft nu het Hof van Cassatie bij zijn arrest van 22 mei 1974 (*J.T.T.*, 1974, 182-183 en *J.T.*, 1974, 442) aan die oorlog, — althans naar hetgeen men mag hopen —, een einde gemaakt door te beslissen, op grond van het artikel 20, tweede lid, der gecoördineerde wetten op het bediendencontract, en van artikel 1135 van het Burgerlijk Wetboek, dat de wetten en besluiten betreffende de jaarlijkse vakantie der loonarbeiders de werkgever er toe verplichten aan de met vakantie gaande bediende te betalen, buiten de normale vergoeding verbonden aan dit tijdstip van het jaar, een bijkomend vakantiegeld berekend in functie van de vergoeding en van de duur der diensten, en dat daaruit volgt, in de zin van voormeld artikel 20, tweede lid, het bijkomend vakantiegeld door de werkgever aan de bediende verschuldigd een voordeel is dat krachtens de overeenkomst verworven is.

19. Indien men derhalve al kan aanvaarden dat de arbeidsgerechten voortaan eenparig de stelling zullen aankleven van de opnemings van het enkel en dubbel vakantiegeld als krachtens de overeenkomst (ex contractu) verworven voordelen, geldt het een andere vaststelling dat zij verder meestal ambtshalve beslissen dat het niet-betalen van vakantiegeld een misdrijf is, en derhalve artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering zoals gewijzigd door de reeds vermelde Wet van 30 mei 1961, van toepassing is, d.i.: verjaring van de burgerlijke vordering door verloop van vijf jaren te rekenen van de dag waarop het laatste strafbaar feit gepleegd werd.

In verband, en in het licht van wat over de verjaring van de strafvordering hierboven werd uiteengezet (zie hierboven onder de nrs. 15 en 16), rijst nu de

belangwekkende vraag: zou, logischerwijze, de voorkeur niet moeten gegeven worden aan de verjarings-termijnen van artikel 34 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract, zoals een drietal mij bekende beslissingen reeds aanvaard hebben³⁹, daarin trouwens gesteund door vroegere arresten van het Hof van Cassatie⁴⁰?

In de rechtsleer heeft men ook de stelling verdedigd, dat, opdat de termijn van verjaring van de burgerlijke rechtsvordering, zoals die verjaring thans geregeld is bij artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, van toepassing zou zijn, in de eerste plaats vereist is dat de burgerlijke vordering en de strafvordering dezelfde oorzaak hebben. Is het voorwerp van de burgerlijke vordering op een andere juridische grond, zoals een overeenkomst, gebaseerd, dan geldt voormelde verjaringstermijn niet⁴¹.

Terloops dient in dat verband ook te worden opgemerkt dat Trine, voorstander van de stelling dat noch het enkel, noch het dubbel vakantiegeld kunnen beschouwd worden als voordelen die verworven zijn *krachtens de overeenkomst*, maar dat ze uitsluitend toegekend worden ter uitvoering van de wetgeving op de jaarlijkse vakantie⁴², de enige auteur is die er gerechtigd toe zou zijn een bepaalde logica in te roepen wanneer hij de toekenning *en* de verjaring "ex delicto" samen koppelt.

Daartegenover moet men vaststellen dat de rechtspraak, op enkele uitzonderingen na⁴³, hem daarin slechts sporadisch heeft gevolgd.

20. Uit een ander standpunt bekeken, en aansluitend bij hetgeen hierboven gezegd werd aangaande de juridische grond van de vordering tot betaling van vakantiegeld bij de verbreking van een arbeidsovereenkomst, heeft het Arbeidshof te Luik, in 1971, precies in dit geval beslist dat, in verband met de geschillen van burgerlijke aard, die het gevolg zijn van een strafbare inbreuk op de arbeidsreglementering, en de materies die onder de bevoegdheid van het arbeidsrecht ressorteren, artikel 578, 7° van het Gerechtelijk Wetboek een tweevoudige bevoegdheid instelt: die van de arbeidsrechtbank en die van de strafrechter, en dat, bij ontstentenis van enig rechtstreeks en noodzakelijk verband tussen de eis en het aangevoerd

³⁶ Zie *Mededelingen V.B.O.*, nr. 9, 20 maart 1974, "Opzeggingsvergoeding - Vakantiegeld", noot onder Arbh. Brussel, 10 juli 1972, blz. 1128 en 1129; C. LION - VAN DOOSSELAERE, noot onder Arbrb. Luik, 6 juni 1972, *J.T.T.*, 1974, 123-125.

³⁷ MARCEL TAQUET en CL. WANTIEZ, "Rémunération et péculs de vacances", *J.T.T.*, 1972, 241.

³⁸ COLENS, "Le contrat d'emploi", nr. 30; PAPIER-JAMOULLE, *R.P.D.B.*, III, Compl., Tw. *Contrat de travail et d'emploi*, nr. 350; MARCEL TAQUET en CL. WANTIEZ, *op. cit.* in voetnoot 37, en *J.T.T.*, 1969, 1; R. GEYSEN, *Jurisprudence du travail* (1961-1965), nr. 1486; MARCEL TAQUET, "La rémunération: notion et protection", *T.S.R.*, 1968, 337-354; HÉLIN, noot *T.S.R.*, 1972, 36; D. PARISIS-DRESSE, noot onder Werkr. Luik, 10 oktober 1969, *J.L.*, 1970-1971, 159; TRINE, noot onder Arbrb. Antwerpen, 10 maart 1971, *T.S.R.*, 1971, 232; O. DE LEYE, "De weerslag van het vakantiegeld op de opzeggingsvergoeding voor bedienden", *R.W.*, 1973-74, 295-306.

³⁹ Werkr. Ber. Luik, 18 december 1969, *J.T.T.*, 1970, 149; Arbrb. Luik, 24 januari 1972, *J.T.T.*, 1973, 143; Arbrb. Charleroi, 25 juni 1973, *J.T.T.*, 1974, 26.

⁴⁰ Cass., 9 december 1935, *Pas.*, 1935, I, 81. Cass., 20 juni 1957, *Pas.*, 1957, I, 1259.

⁴¹ Zie substituut-arbeidsauditeur J. VAN BOECKHOUT, *op. cit.* in voetnoot 32, en dezelfde auteur: "De verjaring eigen aan de arbeidsovereenkomst voor bedienden", *T.S.R.* 1966, blz. 56, 57, 61 en 62, Vgl. echter met R. ROELS, *op. cit.* in voetnoot 34, *J.T.T.*, 1972, 65.

⁴² A. TRINE, noot onder Arbrb. Antwerpen, 10 maart 1971, *T.S.R.*, 1971, 232.

⁴³ Arbrb. Nijvel, afd. Tubeke, 7 juni 1973, *T.S.R.*, 1973, 325.

misdrijf, de zaak niet verplicht mededeelbaar is aan het openbaar ministerie, nu de vordering enkel strekt tot de uitvoering van de contractuele of wettelijke verplichtingen⁴⁴.

Afgezien van de beschouwing, dat een extensieve interpretatie van artikel 578, 7° van het Gerechtelijk Wetboek noodzakelijk de uitbreiding zou dienen uit te lokken van het kader der magistraten van het arbeidsauditoraat, kan ik veeleer de juridische overweging bijtreden dat artikel 578, 7° van het Gerechtelijk Wetboek de geschillen bedoelt over subjectieve rechten, die hun oorzaak niet rechtstreeks uit de arbeidsverhouding putten⁴⁵, terwijl daarentegen de rechtsgrond van de geschillen bedoeld bij artikel 578, 1° tot 3°, van dit zelfde wetboek daarentegen allereerst in de arbeidsovereenkomst zelf te vinden is⁴⁶.

21. Ik ben er dan ook toe geneigd te denken dat de arbeidsgerechten zich wellicht ten onrechte stelselmatig zouden beroepen op delictuele verantwoordelijkheid bedoeld bij artikel 578, 7° van het Gerechtelijk Wetboek om de geschillen op te lossen zoals bepaald in artikel 578, 1°, van dit wetboek, met name de geschillen inzake arbeidsovereenkomsten.

In artikel 3 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering wordt de burgerlijke vordering voor de strafrechter omschreven als zijnde de rechtsvordering tot "herstel van de schade door een misdrijf veroorzaakt".

Nu de vakantiegelden dienen te worden beschouwd als voordelen verworven *krachtens de overeenkomst*, en deze voordelen in het ruimste begrip "loon" worden begrepen, stelt men daarenboven nog in de praktijk vast dat de arbeidsrechtbanken zich vaak in de eerste plaats zullen moeten uitspreken over het bedrag van de gevorderde vergoedingen of verlofgelden, die de werkgever, soms te goeder trouw, beweert reeds te hebben betaald. Desaangaande kan verwezen worden naar hetgeen verklaard werd tijdens de parlementaire besprekingen van de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon: "En faisant usage de l'expression 'protection de la rémunération' le projet n'entend point poser comme règle qu'un droit à la rémunération est garanti à quiconque engage ses services. Mais lorsqu'un droit à la rémunération est acquis – dus verworven *krachtens de over-*

eenkomst –, le projet tend à protéger ce droit préexistant⁴⁷". Hetzelfde kan, naar mijn bescheiden mening, evengoed gezegd worden met betrekking tot het enkel en dubbel vakantiegeld, zodat ik bezwaarlijk de zienswijze kan delen naar luid waarvan, volgens sommige auteurs, aan de bediende het recht wordt toegekend zijn vordering naar keuze te baseren, hetzij op de niet uitvoering van de arbeidsovereenkomst (ex contractu), hetzij op de strafrechtelijke inbreuk (ex delicto)⁴⁸.

De loutere verwijzing door de bediende naar de bestaande wetteksten inzake jaarlijkse vakantie, levert geenszins het bewijs dat de geleden schade door het misdrijf veroorzaakt werd, en ontnemt niets aan het feit dat deze vakantiegelden hem, naar een thans sinds het cassatiearrest van 22 mei 1974 gevestigde rechtspraak, verschuldigd zijn op grond van de contractuele *verplichting*, en in de eerste plaats als een "voorafbestaand" recht ("*préexistant*") dienen te worden erkend⁴⁹.

In zijn bijdrage "De verjaringstermijn voor het verhaal der bedienden tegen de werkgever inzake betaling van het vakantiegeld"⁵⁰ stelt R. ELST nog de aanvullende vraag of, in die omstandigheden, een bediende, bij wijze van burgerlijke-partijstelling, wel degelijk zou beschikken over een echte burgerlijke vordering tot het opvorderen van achterstallig vakantiegeld voor de strafrechter, nu die rechter, wanneer hij een straf ten laste van de werkgever, zijn aangestelden of lasthebbers uitspreekt, wegens het niet betalen, of het niet betalen binnen de voorgeschreven termijn of volgens de reglementaire modaliteiten van het verschuldigde vakantiegeld, de werkgever ambtshalve tot die betaling moet veroordelen (art. 55, §1, en 54, 2°, Koninklijk Besluit van 28 juni 1971 houdende aanpassing en coördinatie van de wetbepalingen betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers) en aldus, zoals verder zal worden betoogd (zie verder onder nr. 24 en volgende), een uitvoerbare titel verleent aan de werknemer of aan het belanghebbend organisme, zodat de burgerlijke vordering van de bediende voor de strafrechter, hem weliswaar door de wet uitdrukkelijk toegekend (zie voormeld art. 55, §1, Koninklijk Besluit van 28 juni 1971), eigenlijk zonder praktische draagwijdte is, en trouwens, bij mijn weten, in de rechtspraak vrij zeldzaam is.

Zonder dat de lege ferenda hieromtrent zou moeten opgetreden worden, zoals voornoemde auteur het

⁴⁴ Arbh. Luik (3de K.), 9 juni 1971, *J.T.T.*, 1971, 173. Dezelfde stelling verdedigd door het openbaar ministerie (substituut-generaal F. STAMPE) voor Arbh. Brussel, 24 februari 1971 (strijdig met voormeld advies), en door M. TAQUET in zijn noot onderaan dit arrest, *J.T.T.*, 1971, 76-80.

⁴⁵ HERMAN LENAERTS, *Sociaal Procesrecht*, 1968, Gent, Story-Scientia, blz. 93.

⁴⁶ Art. 578 Ger. Wetb. De arbeidsrechtbank neemt kennis: 1° van geschillen inzake arbeidsovereenkomsten met inbegrip van die welke betrekking hebben op schending van het fabrieksgeheim gedurende die overeenkomst; 2° van geschillen inzake leerovereenkomsten; 3° van de individuele geschillen betreffende de toepassing van arbeidsovereenkomsten en paritaire akkoorden,

⁴⁷ Zie MARCEL TAQUET, "La notion de rémunération dans la loi du 12 avril 1965", *T.S.R.*, 1968, blz. 339, en *Parl. Besch.*, Kamer, 1962-63, nr. 471/1, blz. 1; *Kamer*, 1962-63, nr. 471/11, blz. 3 en 6; *Parl. Hand.*, Kamer, 1963-64, verg. van 19 november 1963, blz. 8; *Parl. Besch.*, Senaat, 1964-65, nr. 115, blz. 8. Zie ook het advies van de Raad van State, *Parl. Besch.*, Kamer, 1962-63, nr. 471/11, blz. 10.

⁴⁸ O.m. R. ROELS, *op. cit.* in voetnoot 34, *J.T.T.*, 1972, 72.

⁴⁹ Zie hierboven in voetnoot 44, Arbh. Luik, 9 juni 1971, *J.T.T.*, 1971, 173.

⁵⁰ *R.W.*, 1964-65, 907-916, meer bepaald 911 in fine.

wenselijk acht, kan, naar mijn bescheiden oordeel, nu reeds redelijkerwijze, en gelet op de huidige strekking van de rechtspraak, de burgerlijke vordering ter zake, onafhankelijk gemaakt worden van de strafvordering⁵¹, en de verjaringstermijn worden afgestemd op die welke bepaald wordt bij de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden.

22. De redenering in dat verband ontwikkeld in sommige recente beslissingen van het arbeidsgerecht, o.m. het vonnis uitgesproken door de Arbeidsrechtbank te Luik (4de K.) op 24 januari 1972⁵² en het vonnis gewezen door de Arbeidsrechtbank te Charleroi (3de K.) op 25 juni 1973⁵³ krijgt alsdan haar volle betekenis waar zij zich aansluit bij het standpunt verdedigd in het R.P.D.B., III (Compl.), Tw. Contrat de travail et Contrat d'emploi, nr. 784, door Papier-Jamouille die, ondanks de wijziging van artikel 26 van de Wet van 17 april 1878 houdende de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering door de Wet van 30 mei 1961, het vroeger gehuldigd principe blijft handhaven dat ingeval een kortere verjaring op burgerlijk gebied met een penale verjaring van langere duur samenloopt, de eerste dient te worden toegepast⁵⁴.

De dissociatie van beide vorderingen, burgerlijke vordering en strafvordering, die ter zake op verschillende rechtsgronden stoeien, is m.i. een stelling die aan de heersende beginselen van openbare orde niet torent, doch weliswaar andersom zal luiden zo dit niet het geval mocht zijn⁵⁵.

23. In de optiek van de pragmatische aan deze stelling verbonden voordelen, zou ik nog de hierna volgende opmerkingen naar voren willen brengen.

1° De discriminatie, – zoals deze "in terminis" uit de wetteksten voortspuit, alsook uit de motieven van een arrest van het Hof van Cassatie⁵⁶ –, wordt door

de hierboven gestelde oplossing grotendeels uit de weg geruimd.

Het zou inderdaad bezwaarlijk kunnen opgaan dat, bij het opvorderen van vakantiegelden, de werknemer – in functie van zijn hoedanigheid, hetzij van bediende, hetzij van arbeider – over een ruimer recht en een langere termijn zou beschikken naar gelang zijn vordering tegen de werkgever of tegen de Rijksdienst voor jaarlijkse vakantie ingesteld wordt. De algemene economie van de sociale wetgeving, die ernaar streeft de ongelijkheid tussen beide categorieën te achterhalen kan, bij het toekennen van identieke sociale voordelen, geen betere bescherming aan de ene dan wel aan de andere verzekeren.

2° Het afzonderlijk behandelen van deze rechtsvordering buiten de sfeer om van de strafwet beantwoordt aan de toenemende strekking tot depenalisatie van het sociaal recht, oriëntering die specifiek haar uiting vindt in de Wet van 30 juni 1971 betreffende de toepassing van de administratieve geldboeten⁵⁷.

De praktijk toont voorts aan dat, bij de vaststelling van de gevorderde vergoedingen, – dit zijn die voorafbestaande rechten ("droits préexistants") waarvan sprake (zie hierboven onder nr. 21 en voetnoot 47) –, beide partijen vaak te goeder trouw hun rechten en plichten betwisten om deze uiteindelijk door de arbeidsrechtbank, binnen het raam van hun overeenkomst, te doen beslechten.

Kan dan ook niet, zoals t.o.v. de handelspraktijken terecht verklaard werd, evenzeer gezegd worden dat het sociaal recht een uiterst kiese stof uitmaakt, "waar niet alleen begrippen van eerlijkheid en rechtshapenheid, die vaak verschillend beoordeeld kunnen worden, doorslaggevend zijn om een bepaalde gedraging als strafbaar te beschouwen, maar waar ook de goede trouw van de belanghebbenden gemak-

van een burgerlijke vordering te lopen vanaf het ogenblik dat de rechthebbende op de vordering ontvankelijk is om haar in te stellen. En het Hof beslist dat: door het uitgangspunt van de termijn van één jaar, gesteld voor de verjaring van het verhaal van een werknemer tegen een verlofkaas tot betaling van vakantiegeld gelijk te stellen met het uitgangspunt bepaald in het geval dat een strafvordering wordt ingesteld tegen de werkgever die het verschuldigde vakantiegeld niet betaalt, de aangevochten sententie (gewezen op 7 januari 1969 door de Werkrechtsheraad van Beroep te Luik, kamer voor werklieden) de artikelen 24, derde lid, 59 en 65 van de gecoördineerde wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van de loonarbeiders heeft geschonden.

[N.B.: Men zal vaststellen dat de woorden "délits continus" en "délit continu" uit de Franse tekst van het arrest, in de Nederlandse tekst van het arrest genoemd worden "voortgezette misdrijven" en "voortgezet misdrijf", wat vanzelfsprekend tot verwarring moet leiden].

⁵⁷ Reeds vóór het in werking treden van die wet, had trouwens prof. HERMAN LENAERTS, thans advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, in zijn werk *Sociaal Procesrecht*, 1968, Gent, Story-Scientia, blz. 34-35, gewezen op de doelmatigheid van een ruimere waaier van sancties, echter zonder afschaffing van de bepaling tot straf.

⁵¹ Zie H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, VII, *La prescription*, Hfdst. XIII, "De la prescription de l'action civile née d'une infraction", nrs. 1365 en 1366.

⁵² *J.T.T.*, 1973, 143.

⁵³ *J.T.T.*, 1974, 26 en 27.

⁵⁴ Zie ook: DE PAGE, *op. cit.* in voetnoot 51, nr. 1380. *Anders*: deel II, uitg. 1964, nr. 907, blz. 872.

⁵⁵ Zie b.v. Cass., 27 november 1969, *Pas.*, 1970, I, 289.

⁵⁶ Zie Cass., 29 januari 1970, *Pas.*, 1970, I, 453; *J.T.T.*, 1970, 29, met noot van J.P. MASSON; *R.W.*, 1969-70, 1823.

Voormeld arrest overweegt dat uit de wettelijke bepalingen betreffende de jaarlijkse vakantie der loonarbeiders blijkt dat het niet-betalen van het vakantiegeld aan de werknemers slechts een misdrijf betekent in hoofde van de werkgevers, van hun aangestelden of van hun lasthebbers, en een dergelijk feit slechts aanleiding geeft tot verhaal van de werknemer tegen een verlofkaas tot betaling van vakantiegeld. Hoewel dat verhaal, – aldus het arrest –, van burgerlijke aard is, verjaart het, zoals de strafvordering, na één jaar (art. 65, gecoördineerde wetten van 9 maart 1951 op de jaarlijkse vakantie der loonarbeiders). Behoudens afwijkende bepalingen, begint de termijn van de bevrijdende verjaring

kelijk kan verschalkt worden door verkeerde interpretaties, die aanleiding zouden kunnen geven tot een beteugeling waarvan de strengheid niet zou zijn verantwoord"⁵⁸?

3° Moge tenslotte herinnerd worden aan die rake beschouwingen van wijlen de Koninklijke Commissaris Ch. Van Reepinghen in zijn verslag over zijn ontwerp van Gerechdelijk Wetboek: "De erkenning van het sociaal recht zal die van zijn eenheid inhouden. Spijt het reeds gemaakte onderscheid tussen de sociale zekerheid en het sociaal geschil inzake het contract, geldt de opvatting dat de twee takken uit één enkele discipline voortkomen. Ten opzichte van het beroepsleven van de belanghebbenden vullen zij elkaar aan en vormen zij een samenhangend geheel"⁵⁹.

Ook aan die bepaalde vereiste beantwoordt de stelling die ik gemeend heb hier te mogen uitbrengen en die ik thans aan uw verder scherpzinnig oordeel wens over te leveren.

24. Met betrekking tot deze bedenkingen, en meer bepaald in verband met hetgeen ik hierboven terloops heb aangeraakt aangaande de ambtshalve veroordeling door de strafrechter tot betaling van het door de werkgever verschuldigd vakantiegeld (zie hierboven onder nr. 21), wil het mij voorkomen dat de vraag of deze ambtshalve veroordeling, — een verplichting die trouwens aan de strafrechter wordt opgelegd door andere sociale wetten⁶⁰ —, op burgerlijk gebied al dan niet een uitvoerbare *titel* aan de werknemer of aan het belanghebbend organisme verschaft, in bevestigende zin moet worden beantwoord.

Deze zienswijze meen ik door volgende vaststellingen en beschouwingen te mogen staven:

1° Bij arrest van 19 juni 1967⁶¹, gewezen onder het regime van het Wetsbesluit van 28 december 1944, heeft het Hof van Cassatie beslist dat, wanneer de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid eerst

voor de bevoegde burgerlijke rechter heeft gedagvaard om de invordering te bekomen van de bijdragen en de betaling van de afhoudingen, die op het loon van de werknemers werden verricht en, de verjaring van de burgerlijke vordering vastgesteld werd, de R.M.Z. niettemin bij de bevoegde strafrechtbank een klacht aanhangig kan maken.

Wanneer de strafrechter dan vaststelt dat de strafvordering niet verjaard is omdat de werkgever de inhoudingen op het loon van zijn werknemers heeft verricht, doch ze niet binnen de reglementaire termijn en voorwaarden aan de R.M.Z. heeft overgemaakt, wat meebrengt dat de verjaringstermijn slechts een aanvang neemt op de dag waarop de inhoudingen aan de R.M.Z. gestort zijn⁶², zal de strafrechter ambtshalve moeten veroordelen tot betaling van de bijdragen, bijdrageopslagen en verwijlinteressen.

2° Het Hof van Cassatie heeft tevens, bij arrest van 11 april 1960⁶³, beslist dat de eventuele veroordeling van de werkgever door de burgerlijke rechter, de strafrechter vrijstelt de burgerlijke sancties uit te spreken die gesteld waren door artikel 12, §2, lid 8, van de Besluitwet van 28 december 1944⁶⁴.

Uit deze cassatiearresten kan afgeleid worden dat deze ambtshalve veroordelingen werkelijk uitvoerbare titels verstrekken.

3° Een ander argument tot staving van deze zienswijze spruit voort uit de parlementaire voorbereiding van de Wet van 18 december 1968, tot wijziging van de Wet van 7 januari 1958 betreffende de Fondsen voor bestaanszekerheid.

In een amendement ingediend door de Regering, werd toentertijd de ambtshalve veroordeling gerechtvaardigd door de noodzaak de inning van de bijdragen inzake bestaanszekerheid doeltreffend te maken⁶⁵.

Ook inzake jaarlijkse vakantie pleit het belang, de betaling van het jaarlijks verlofgeld op doeltreffende wijze te verzekeren, ten voordele van de uitvoerbare kracht van de ambtshalve veroordeling.

4° Naar aanleiding van een parlementaire vraag gesteld op 27 april 1967 door Volksvertegenwoordiger DIERINCK aan de Minister van Sociale Voorzorg⁶⁶, om te vernemen of er door de Rijksmaatschappelijke Zekerheid reeds vonnissen werden uitgelokt, waarbij de strafrechtbanken "ambtshalve" de betaling van achterstallige bijdragen, bijdrageopslagen en interesten hadden uitgesproken, en wie belast is met de uitvoering van die veroordelingen, heeft de Minister geantwoord dat, indien het vonnis dergelijke ambtshalve veroordeling behelst, niet door het openbaar ministerie wordt overgegaan tot de invordering van deze be-

⁵⁸ Zie *Parl. Besch.*, Senaat, 1967-68, nr. 90, 15 januari 1968, "Wetsontwerp betreffende de handelspraktijken, memorie van toelichting, Hoofdstuk IV—Vordering tot staking — Inleiding.

⁵⁹ CH. VAN REEPINGHEN, *Verslag over de Gerechdelijke Hervorming*, Deel I, blz. 100.

⁶⁰ O.m.:

— Artt. 155, vierde lid, 156, derde lid, en 159 van het K.B. van 19 december 1939 betreffende de kinderbijslagen voor loonarbeiders;

— Art. 13 van de Besluitwet van 25 februari 1947 (*B.S.* 12 maart 1947; *erratum*: *B.S.* 12 april 1947 en 31 mei 1947), betreffende het toekennen aan de werknemers van loon voor een bepaald aantal feestdagen per jaar;

— Art. 16bis van de Wet van 7 januari 1958 (*B.S.* 7 februari 1958) betreffende de Fondsen voor Bestaanszekerheid;

— Art. 35, tweede lid, van de Wet van 27 juni 1969 (*B.S.* 25 juli 1969) tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, enkel op klacht van de R.M.Z., zoals bepaald bij art. 33, laatste lid, van de Wet van 27 juni 1969.

⁶¹ *Pas.*, 1967, I, 1237.

⁶² Art. 39, tweede lid, van de Wet van 27 juni 1969 geciteerd in voetnoot 60.

⁶³ *Pas.*, 1960, I, 960.

⁶⁴ Deze burgerlijke sancties zijn thans vastgesteld bij art. 35, 2°, tweede lid, van de hierboven vermelde Wet van 27 juni 1969.

dragen, maar door de Rijksdienst, ("die van ambtswege burgerlijke partij is" [sic]).

"Indien reeds door een burgerlijke rechtbank een vonnis strekkende tot betaling van bijdragen, bijslagen en interesten is uitgesproken, – zo vervolgde de Minister –, dan wordt het strafvonnis niet ten uitvoer gelegd".

Zo dit ministerieel antwoord eigenlijk niet overeenstemt met de zienswijze van het Hof van Cassatie in bovenvermeld arrest van 11 april 1960, toont het niettemin duidelijk aan dat ook in de geest van het bevoegde ministerieel departement de ambtshalve veroordeling een uitvoerbare titel moet opleveren.

5° Bovendien kan worden opgemerkt dat de Wet van 14 maart 1960⁶⁵ tot interpretatie en aanvulling van artikel 7 van het Wetsbesluit van 28 december 1944, betreffende de Maatschappelijke Zekerheid der arbeiders en tot wijziging van de Wet van 7 januari 1958 betreffende de Fondsen voor Bestaanszekerheid, artikel 3 van het Koninklijk Besluit nr. 182 van 31 mei 1933 heeft opgeheven, omdat sommige strafrechtbanken, die onder toepassing van het Koninklijk Besluit van 31 mei 1933 ambtshalve de teruggave gelasten van zekere sommen aan de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid (vroegere benaming), deze sommen "ex aequo et bono" bepaalden op een forfaitair bedrag, dat niet in overeenstemming was met het bedrag der door de administratieve instanties bevolen terugbetaling.

Om deze moeilijkheden uit te schakelen werd artikel 3 van het Koninklijk Besluit nr. 182 van 31 mei 1933, betreffende de verklaringen te doen in verband met subsidies, vergoedingen en toelagen van elke aard die, geheel of gedeeltelijk, ten laste van de Staat zijn, opgeheven, uitsluitend wat de verplichting voor de correctionele rechtbanken betreft de teruggave van de werkloosheidsuitkeringen te bevelen⁶⁶.

In de memorie van toelichting van het wetsontwerp is echter ook te lezen⁶⁷ dat de klachtencommissies en de commissies van beroep, opgericht en ingericht bij Besluit van de Regent van 26 mei 1945 (Organiek besluit betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid) ter uitvoering van artikel 7 van het Wetsbesluit van 28 december 1944, en belast met de betwistingen betreffende de toelating van de werklozen tot het genot van de uitkeringen, en betreffende de omvang van hun rechten, volgens de rechtspraak van de Raad van State

rechtscolleges voor eigenlijke rechtspraak waren⁷⁰, en volgens het Hof van Cassatie niet⁷¹.

Het was te vrezen dat de hoven en rechtbanken welke dienden te oordelen over de geschillen betreffende het bestaan en de omvang van de rechten welke door de beslissingen van de commissies zouden geschonden zijn, zich bij de rechtspraak van het Hof van Cassatie zouden aansluiten. Bij verzet tegen de dwangbevelen inzake inning, terugbetaling en terugvordering van werkloosheidsuitkeringen, aanhangig gemaakt bij de hoven en rechtbanken, zouden de beslissingen van de commissies onwettelijk kunnen verklaard worden.

De terugvordering van die uitkeringen zou dan onmogelijk gemaakt zijn.

De interpretatieve Wet van 14 maart 1960 heeft dan ook verklaard dat deze commissies wel eigenlijke rechtsprekende bevoegdheid hadden. Hun beslissingen inzake terugvordering verkregen dus gezag van gewijsde en waren derhalve uitvoerbaar, zodat het eveneens nutteloos werd de ambtshalve teruggave te doen bevelen door de correctionele rechtbanken.

Dit wijst erop dat de ambtshalve veroordelingen die door de correctionele rechtbanken voordien, wat de onrechtmatig genoten werkloosheidsuitkeringen betreft, werden uitgesproken, een uitvoerbare titel wilden verschaffen.

6° Er kan ten slotte nog verwezen worden naar een uitspraak van de beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, van 19 februari 1973⁷², die eveneens heeft aangenomen dat de beslissing, waarbij de strafrechter, overeenkomstig artikel 59, vierde lid van het Koninklijk Besluit van 9 maart 1951, de werkgever ambtshalve veroordeeld heeft tot betaling van het verschuldigd gebleven vakantiegeld aan de werknemer, aan deze laatste een uitvoerbare titel verstrekt, zelfs zonder burgerlijke partijstelling van de werknemer.

In dit vonnis wordt het standpunt verdedigd dat de ambtshalve civielrechtelijke veroordeling, vastgelegd bij artikel 59, vierde lid, van het Koninklijk Besluit van 9 maart 1951 betreffende het jaarlijks verlof van de loonarbeiders, een vorm van teruggave of "restitutio in integrum" is, ja zelfs dat de tekst van voormeld artikel 59, vierde lid, eigenlijk overbodig blijkt, nu de ambtshalve veroordeling tot betaling volledig in de lijn ligt van de algemene beginselen van het strafrecht.

⁶⁵ *Parl. Besch., Kamer*, 1966-67, nr. 263/2, 19 april 1967, blz. 2, sub art. 3.

⁶⁶ *Parl. Besch., Kamer*, 1966-67, *Vragen en Antwoorden*, Bull. nr. 27, 30 mei 1967, Minister van Sociale Voorzorg, Vr. nr. 101, 27 april 1967.

⁶⁷ *B.S.*, 7 april 1960.

⁶⁸ Zie *Parl. Besch., Kamer*, 1958-59, nr. 291/1, 29 juni 1959, wetsontwerp, memorie van toelichting, blz. 3.

⁶⁹ Zie *ib.*, blz. 1 en 2.

⁷⁰ Raad van State, Arrest nr. 3809, 12 november 1954, *Verzameling arresten en adviezen Raad van State*, 1954, 1031-1034.

⁷¹ Cass., 21 december 1956, *Pas.*, 1957, I, 430, met het advies en de conclusies van toenmalig advocaat-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH.

⁷² *R.W.*, 1972-73, 1482.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER 16 MEI 1974

Eerste Voorzitter : de h. Louveaux

Raadsheer-verslaggever : Baron Richard

Procureur-generaal : de h. Ganshof van der Meersch

Advocaten : mrs. Bayart en Faurès

Zaken—Gemeentelijke roden—Art. 542 B.W.—Individuele verdeling—Administratief recht—Pachtwet niet toepasselijk.

Gemeentelijke roden maken deel uit van het privé domein van de gemeente. Het recht om het genot ervan te hebben behoort toe aan de inwoners van de gemeente, aan wie het werkelijke genot in beginsel uitsluitend toekomt. De roden zijn gemeentegoederen in de zin van art. 542 B.W.

De individuele verdeling onder de inwoners van de gemeente, met name door toewijzing bij openbaar aanbod, van dit genot, dat gemeenschappelijk bezit van de gemeente is, wordt bij art. 75 Gemeentewet toegekend aan de gemeenteraad, wiens beslissing krachtens art. 77, 2°, door de bestendige deputatie moet worden goedgekeurd.

Op deze verdeling is in de regel het administratief recht van toepassing en, behoudens bij de wet bepaalde uitzonderingen, valt ze niet onder het burgerlijk recht.

De Wet op de pachtovereenkomsten is er niet op toepasselijk.

Keysers t/ Gemeente Anthismes

Gelet op het bestreden vonnis, op 21 juni 1972 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Hoei ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 6, meer in het bijzonder 3° en 4°, 18, 34, 35, 56 van de regels betreffende de pacht in het bijzonder die in het Burgerlijk Wetboek zijn ingevoerd bij artikel 1 van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van verkoop ten gunste van huurders van landeigendommen, 7 van de wet tot beperking van de pacht-prijzen waarop artikel 3 van voormelde wet van 4 november 1969 betrekking heeft, en 4, lid 1, van de wet van 4 november 1969,

doordat het vonnis, met bevestiging van het beroepen vonnis van 18 november 1971 van de vrederechter van het kanton Hamoir, beslist dat de eerste eiser verplicht was alle bepalingen in acht te nemen van het bestek dat de gemeenteraad van verweerster op 27 oktober 1965 had opgemaakt inzake de openbare verdeling van de gemeentelijke roden, dat de eerste eiser derhalve onderworpen was aan het verbod waarvan sprake in artikel 14 van genoemd bestek en dat de eerste eiser met miskennis van deze verplichting het genot van de litigieuze roden aan de tweede eiser, zijn zoon, had overgedragen, ten nadele van de eerste eiser de overeenkomst ontbindt waarbij verweerster, overeenkomstig dit bestek, het genot van een gedeelte van

de gemeentelijke roden aan de eerste eiser had verleend, zegt dat de tweede eiser de litigieuze roden zonder titel of recht in gebruik had, de eisers veroordeelt om die roden ter beschikking van verweerster te stellen, en het middel verwerpt dat de eisers in hun in hoger beroep genomen conclusie hadden afgeleid uit het feit dat de litigieuze overeenkomst een pachtovereenkomst was, dat de eerste eiser, door de pacht aan zijn zoon, tweede eiser, over te dragen, alleen maar had gebruik gemaakt van het recht als bedoeld in de artikelen 34 en 35 van de wet van 4 november 1969 op de pachtovereenkomst, en dat derhalve aan verweerster haar vordering moest worden ontzegd die zij wilde gronden op de niet- inachtneming door de eerste eiser van het verbod tot overdracht waarvan sprake in voormeld artikel 14 van het bestek, zulks op grond dat de verdeling van de gemeentelijke roden onder de inwoners van de gemeente, volgens een toewijzing bij opbod en op basis van een bestek dat door de gemeenteraad is goedgekeurd onder toezicht van de bestendige deputatie, een verrichting sui generis vormt die onderworpen is aan regels van administratief recht en waarop de wet op de pachtovereenkomst niet van toepassing is, dat de wetgever zulks aldus heeft begrepen daar hij in de wet van 4 november 1969 tot beperking van de pacht-prijzen artikel 7 heeft opgenomen volgens hetwelk de wet niet alleen geldt voor de pacht-prijzen doch ook voor de retributies verschuldigd uit hoofde van door de openbare besturen verleende concessies welke het genot of de exploitatie van een landeigendom ten doel hebben, dat de gemeentelijke roden sedert onheuglijke tijden bestaan, dat het gaat om percelen die destijds door plaatselijke gemeenschappen werden ontgonnen en thans toebehoren aan gemeenten of afdelingen van gemeenten en waarvan het genot onder de inwoners wordt verdeeld, en dat die percelen thans worden toegewezen volgens een speciale wijze van administratief recht,

terwijl blijkens de artikelen 1, 2, 6, meer in het bijzonder 3° en 4°, en 18 van voormelde regels betreffende de pacht in het bijzonder, die in het Burgerlijk Wetboek zijn ingevoerd bij artikel 1 van voormelde wet van 4 november 1969 en in het onderhavige geval van toepassing zijn krachtens artikel 4, lid 1, van genoemde wet, de toekenning van het genot van de litigieuze gemeentelijke roden een pachtovereenkomst vormde en zulks niettegenstaande het bestaan van de omstandigheden waarop in het bestreden arrest wordt gewezen, zodat de eerste eiser zich op de artikelen 34 en 35 van genoemde regels betreffende de pacht in het bijzonder kon beroepen ter rechtvaardiging van de overdracht van het genot van de litigieuze gemeentelijke roden die hij aan zijn zoon, tweede eiser, had gedaan,

uit artikel 7 van de wet tot beperking van de pacht-prijzen, waarop artikel 3 van voormelde wet van 4 november 1969 betrekking heeft, geenszins blijkt dat de gemeentelijke roden van verweerster niet vallen onder de toepassing van voormelde regels betreffende de pacht in het bijzonder,

en terwijl hieruit volgt dat, overeenkomstig de bepalingen van artikel 56 van voormelde regels betreffende de pacht in het bijzonder die in het Burgerlijk Wetboek zijn

ingevoerd bij artikel 1 van voormelde wet van 4 november 1969, de rechters de bepalingen van artikel 14 van het bestek dat op 25 oktober 1965 door de gemeenteraad van verweerster was opgemaakt voor niet bestaande hadden moeten houden, daar door deze bepalingen de eerste eiser afstand doet van de rechten die hem worden toegekend bij de artikelen 34 en 35 van voormelde regels betreffende de pacht in het bijzonder ;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het vonnis blijkt dat de gemeente Anthines, thans verweerster, in 1965 onder haar inwoners de gemeentelijke roden heeft toegewezen overeenkomstig een bestek getiteld "Verdeling van de Gemeentelijke Roden bij openbare toewijzing" ; dat dit bestek werd opgemaakt bij een beslissing van de gemeenteraad en goedgekeurd door de bestendige deputatie van de provincieraad van Luik ; dat de huurders, krachtens artikel 14 van dat bestek, hun roden niet geheel of ten dele mogen overdragen zonder de schriftelijke toestemming van het college van burgemeester en schepenen, op straffe van "ontbinding van de huurovereenkomst" ;

Overwegende dat het vonnis erop wijst dat Gustave Keyzers, thans eerste eiser, die in de gemeente woont en aan wie de roden werden toegewezen voor een oppervlakte van 9 hectaren 30 centiaren, deze roden aan zijn zoon Joseph, thans tweede eiser, heeft overgedragen met miskenning van vorenbedoeld verbod ; dat toen zij kennis kreeg van deze overdracht, verweerster "de ontbinding van het contract" ten nadele van de eerste eiser vroeg en dat zou worden gezegd dat de tweede de litigieuze roden zonder titel of recht in gebruik heeft ; dat de eerste eiser tegen deze rechtsvordering heeft aangevoerd dat hij alleen maar gebruik had gemaakt van het recht om zijn pacht aan zijn afstammelingen over te dragen, welk recht in artikel 35 van de wet van 4 november 1969 op de pachtovereenkomst ten voordele van de pachter is vastgesteld ;

Overwegende dat de gemeentelijke roden deel uitmaken van het privé domein van de gemeente ; dat, echter, het recht om ervan te genieten toebehoort aan de inwoners van de gemeente aan wie het werkelijk genot, in beginsel, uitsluitend toekomt ; dat de roden gemeentegoederen zijn in de zin van artikel 542 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat de individuele verdeling onder de inwoners van de gemeente, met name door toewijzing bij openbaar aanbod, van dit genot dat gemeenschappelijk bezit van de gemeente is, bij artikel 75 van de gemeentewet wordt toegekend aan de gemeenteraad wiens beslissing krachtens artikel 77, 2°, door de bestendige deputatie moet worden goedgekeurd ;

Dat op deze verdeling in de regel het administratief recht van toepassing is en ze dus niet valt onder het burgerlijk recht, behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen ;

Overwegende dat de rechter derhalve wettelijk heeft beslist dat de verdeling van de aan de eerste eiser toegewezen roden op basis van het door de gemeenteraad opgemaakte en door de bestendige deputatie goedgekeurde bestek een verrichting sui generis vormt die onderworpen is aan regels van administratief recht en waarop de wet op de pachtovereenkomst niet van toepassing is ;

Dat hij wettelijk heeft overwogen dat de bepalingen

van de wet van 4 november 1969 tot beperking van de pachtprijzen niet van toepassing zouden geweest zijn op de retributies verschuldigd uit hoofde van door de openbare besturen verleende concessies welke het genot of de exploitatie van een landeigendom tot doel hebben, indien de wetgever dat niet uitdrukkelijk in artikel 7 van deze laatste wet had bepaald ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT—Zie over de gemeentegoederen DE PAGE, V, nr. 764.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 17 JUNI 1974

Voorzitter : Baron Richard

Raadsheer-verslaggever : de h. Trousse

Advocaat-generaal : de h. Velu

1. Gemeente—Politiebevoegdheid—Verordening op speelapparaten—2. Hoven en rechtbanken—Toetsing van een verordening—3. Rechtvaardiging en verschooning—Dwaling.

1. Door steunend op art. 78 Gemeentewet, op het Decreet van 14 december 1789 en op art. 3, 3°, van titel XI van het Decreet van 16-24 augustus 1790, een verordening uit te vaardigen waarbij de aanwezigheid van speelapparaten in de voor het publiek toegankelijke plaatsen wordt verboden, blijft de gemeenteraad binnen de grenzen van zijn politiebevoegdheid, zelfs indien hij buiten de openbare veiligheid en rust de openbare zedelijkheid wil beschermen.

2. De rechtbank die om de toepassing van een gemeenteverordening te weigeren er zich niet toe beperkt de overeenkomst van de verordening met de wet na te gaan, maar over de raadzaamheid ervan oordeelt, gaat haar bevoegdheid te buiten.

3. Als rechtvaardigingsgrond kan een dwaling slechts in aanmerking genomen worden als ze onoverkomelijk is.

Procureur des Konings te Luik t/ De Bray

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 december 1973 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Luik ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97, 107 van de Grondwet, 78 van de gemeentewet, 50 van het decreet van 14 december 1789 en 3 van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790,

doordat het vonnis de verordening van de gemeente Grivegnée van 30 januari 1973 waarbij de aanwezigheid van zekere speelapparaten in de tot het publiek toegankelijke plaatsen alsmede in die waar men toegang heeft onder bepaalde voorwaarden, bij voorbeeld tegen betaling van een toegangsrecht of een aansluitingsgeld, wordt verboden, onwettelijk heeft verklaard en geweigerd heeft deze toe te passen op grond dat het algemeen bekend is dat de gemeenteverordening wederrechtelijk de openba-

re orde, rust en veiligheid heeft in aanmerking genomen en in werkelijkheid heeft getracht de openbare zedelijkheid te beschermen ; immers "de conclusies die door het openbaar ministerie in verschillende gelijkaardige zaken werden genomen en waarin een samenvatting wordt gegeven van de gevallen van wanordelijkheden die door (de) speeltoestellen (die in de verordening werden bedoeld) worden veroorzaakt, bewijzen dat deze niet de materiële orde, maar de zedelijke orde storen ; die conclusies in openbare terechtzitting werden uiteengezet, het voorwerp waren van debatten en gevolgd werden door gemotiveerde vonnissen, die via de pers ter kennis van het publiek werden gebracht",

terwijl, eerste onderdeel, het vonnis aldus geen antwoord geeft op de conclusie waarin eiser aanvoerde dat de wettelijkheid van de gemeenteverordening naar recht en niet in feite moet worden nagegaan ;

tweede onderdeel, het weliswaar aan de rechtbank behoort de wettelijkheid van een gemeentereglement na te gaan onder het drievoudig oogpunt van de bevoegdheid, van de inhoud en van de vorm, maar dat zij niet bevoegd is om te oordelen over de raadzaamheid of de intrinsieke waarde van de gemeenteverordening ;

Betreffende de twee onderdelen samen :

Overwegende dat de bekritiseerde gemeenteverordening steunt op artikel 78 van de gemeentewet, waarbij aan de raad de bevoegdheid wordt toegekend met name de verordeningen van gemeentepolitie te maken, alsmede op het decreet van 14 december 1789 en op artikel 3, 3°, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790 waarbij aan de gemeenteoverheid de taak wordt opgedragen op haar grondgebied de orde in de openbare plaatsen te handhaven, door daartoe de meest geschikte maatregelen te treffen ;

Overwegende dat het reglement werd vastgesteld om de reden dat "door verschillende milieus die bekommerd zijn om de vrijwaring van de openbare zedelijkheid en orde, wordt gewezen op het gevaar van het groeiend aantal toestellen die door de mogelijkheid van overdreven inzetten of door het verwekken van hoop op grote winsten op ongezonde wijze de speelzucht aanwakkeren" en "dat het openbaar bekend is dat het groeiend aantal van die speelapparaten een ware maatschappelijke plaag is, waardoor de openbare rust en veiligheid alsmede de gezinsrust wordt verstoord ; dat het geboden en dringend is maatregelen te treffen om deze toestand te verhelpen" ;

Overwegende dat, door de bekritiseerde verordening uit te vaardigen op grond van deze redenen, de raad van de gemeente Grivegnée binnen de grenzen van zijn politiebevoegdheid is gebleven, zelfs indien hij buiten de openbare veiligheid en rust de openbare zedelijkheid heeft willen beschermen ;

Overwegende dat enkel en alleen uit de overwegingen dat "de conclusies die door het openbaar ministerie in verschillende gelijkaardige zaken werden genomen en waarin een samenvatting wordt gegeven van de gevallen van wanordelijkheden die door deze speeltoestellen (de in de verordening bedoelde toestellen) worden veroorzaakt, bewijzen dat deze de materiële orde niet verstoren", en "dat die conclusies in openbare terechtzitting werden uiteengezet, het voorwerp waren van debatten en gevolgd werden door gemotiveerde vonnissen, die via de pers ter kennis van het publiek werden gebracht", de correctione-

le rechtbank niet mocht afleiden dat de gemeenteoverheid in werkelijkheid de openbare zedelijkheid zou hebben willen beschermen ;

Dat, door om die reden de toepassing van genoemde gemeenteverordening te hebben geweigerd, de correctionele rechtbank zich er niet toe heeft beperkt de overeenkomst van die gemeenteverordening met de wet na te gaan, maar heeft geoordeeld over de raadzaamheid ervan, hetgeen niet tot de bevoegdheid van de rechter behoort ;

Dat, dientengevolge, door aldus uitspraak te doen, de correctionele rechtbank haar bevoegdheden te buiten is gegaan en de in het middel vermelde grondwettelijke en wettelijke bepalingen heeft geschonden ;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van artikel 71 van het Strafwetboek,

doordat het bestreden vonnis met overneming van de redenen van de eerste rechter beslist dat, zelfs indien men aanneemt dat het gemeentereglement wettelijk wordt beschouwd de eerste rechter verweerder heeft vrijgesproken met een juiste toepassing van de wet ; dat uit de feitelijke gegevens, die hij aanhaalt, blijkt dat het speeltoestel in verweerders café verder werd geëxploiteerd tengevolge van verkeerde inlichtingen,

terwijl de rechter door die redengeving niet vaststelt dat de dwaling waarin verweerder tengevolge van die verkeerde inlichtingen is vervallen, onoverkomelijk was ;

Overwegende dat, om te beslissen dat verweerder het speeltoestel in zijn café heeft gehandhaafd tengevolge van verkeerde inlichtingen, het vonnis onder verwijzing naar het beroepen vonnis erop wijst dat "de genoemde Baum, verhuurder van het toestel, beweert dat hij de caféhouders, bij wie speeltoestellen werden geplaatst, had verzocht deze van het elektrisch net los te maken zodat zij nog niet zouden worden gebruikt ; dat voornoemde Baum hieraan toevoegt dat hij te goeder trouw sprak, toen hij dergelijke onderrichtingen aan de caféhouders gaf tengevolge van een informatie verschenen in een plaatselijk dagblad, volgens welke de Regering de gemeentelijke beslissingen, waarbij de aanwezigheid en de exploitatie van dat soort toestellen werd verboden, had teniet gedaan" ;

Dat uit die vaststellingen niet blijkt dat verweerder het slachtoffer van een onoverkomelijke dwaling is geweest ; dat een dwaling als rechtvaardigingsgrond kan worden in aanmerking genomen, alleen wanneer zij onoverkomelijk is ;

Dat het vonnis de in het middel vermelde wetsbepaling heeft geschonden en haar beslissing niet wettelijk heeft gerechtvaardigd ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de zaak naar de Correctionele rechtbank te Namen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT—Zie betreffende de politiebevoegdheid van de gemeenteraad, doch met betrekking tot het verspreiden van drukwerken op de openbare weg, en de toetsingsbevoegdheid van de rechter : Cass., 29 oktober 1973, *R.W.*, 1974-75, 465 ; en Pol. Kortrijk, 12 november 1973, *ib.*, 507, alsmede de noot van ANDRÉ ALEN onder dit laatste vonnis.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 20 JUNI 1974

Voorzitter : de h. Perrichon

Raadsheer-verslaggever : de h. Capelle

Advocaat-generaal : de h. Velu

Onrechtmatige overheidsdaad—Uitvoerende macht—Statuut van de onderofficieren—Voortijdige beëindiging van dienstbetrekking—Schuld.

Geen enkele grondwettelijke of wettelijke bepaling onthefte de uitvoerende macht, bij het uitoefenen van de rechten haar toegekend door de Wet van 27 december 1961 houdende statuut van de onderofficieren van het kader der land-, lucht- en zeemacht, van de uit de artt. 1382 en 1383 B.W. voortvloeiende verplichting, de schade die zij aan een ander veroorzaakt door haar schuld, met name door haar nalatigheid, te vergoeden.

Belgische Staat, Minister van Landsverdediging
t/ Franssen

Gelet op de bestreden arresten, op 11 april 1972 en 4 januari 1973 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel van niet-ontvankelijkheid dat tegen de voorziening wordt aangevoerd :

Overwegende dat verweerder het middel van niet-ontvankelijkheid steunt op eisers berusting in het op tegenspraak gewezen arrest van 11 april 1972 dat enerzijds beslist heeft dat eiser een fout begaan heeft door verweerder voortijdig naar België terug te roepen zodat diens vordering in beginsel gegrond was en anderzijds de heropening van de debatten bevolen heeft om partijen in staat te stellen zich op de terechtzitting van 29 september 1972 nader te verklaren over de aangevoerde schade en over het oorzakelijk verband ervan met de fout van eiser ;

Overwegende dat verweerder de berusting van eiser hieruit afleidt dat deze, in zijn conclusie neergelegd ter terechtzitting van het hof van beroep op 7 december 1972 alleen betoogt dat de hem aangerekende fout slechts contractueel kon zijn, dat dergelijke fout de dader enkel verplicht tot vergoeding van de schade die op het ogenblik van de verbintenis was of kon worden voorzien en die het onmiddellijk en rechtstreeks gevolg is van de niet-uitvoering van de overeenkomst, dat de verschillende schaden die eiser aanvoert niet van zodanige aard zijn en dat derhalve zijn vordering moet worden "afgewezen" daar geen oorzakelijk verband bestaat tussen "de fout van de conclusienemer (hier eiser) en de aangevoerde schade" ;

Overwegende dat voormeld arrest van 11 april 1972, dat een eindarrest is met betrekking tot de beslissing die verweerders vordering in beginsel gegrond verklaart, voor het overige in kracht van gewijsde is gegaan en derhalve uitvoerbaar was zelfs wanneer eiser zich in cassatie voorzien had ;

Overwegende enerzijds dat de uitvoering van dergelijke beslissing, zelfs indien zulks vrijwillig en zonder voorbehoud geschiedt, niet noodzakelijk berusting insluit in het beschikkend gedeelte dat de rechtsvordering in beginsel gegrond verklaart ;

Dat anderzijds eiser, door te concluderen in de bewoor-

dingen waarop het middel zich beroept, zich enkel gedragen heeft naar de beschikkingen van het arrest van 11 april 1972 dat de debatten beperkt heeft ;

Dat het middel van niet-ontvankelijkheid niet kan worden aangenomen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 5, 7, 15 van de wet van 27 december 1961 houdende statuut van de onderofficieren van het kader der land-, lucht-, en zeemacht, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, na te hebben vastgesteld dat een algemeen order uitgaande van de diensten van eiser bepaald had, onder meer betreffende de betrekking van secretaris van de Belgische militaire attaché te Washington, dat de bedieningen in beginsel voor vijf jaar te begeven waren voor zover de aangewezen militairen algehele voldoening schonken, dat verweerder voor die betrekking gesolliciteerd en ze bekomen had, dat hij in februari 1965, zoals hem toegestaan was, met zijn gezin naar de Verenigde Staten vertrok, dat hij in zijn bediening algehele voldoening schonk, dat er evenwel, ten gevolge van de overplaatsing van de Militaire Commissie van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie van Washington naar Evere, beslist werd dat het personeel van de Belgische militaire attaché te Washington zou verminderd worden met één officier en één onderofficier-secretaris, dat verweerder in juni 1967 bevel kreeg naar België terug te keren en dat hij in augustus 1967 met zijn gezin naar België terugkeerde, het arrest van 11 april 1972 beslist heeft dat eiser een fout begaan heeft door voortijdig de dienstbetrekking van verweerder te beëindigen buiten het enige voorziene geval dat verweerder geen volledige voldoening zou hebben geschonken, en doordat het arrest van 4 januari 1973 beslist heeft dat eiser de schade door verweerder geleden ten gevolge van het verlies van de geldelijke voordelen, die verweerder ontnomen werden vanaf 1 september 1967 tot 1 augustus 1970, moest vergoeden en na een naar billijkheid gedane raming, eiser veroordeeld heeft om aan verweerder 700.000 frank vermeerderd met de verzuimsrente en gerechtelijke interesten te betalen,

terwijl, krachtens de artikelen 5, 7, en 15 van voormelde wet van 27 december 1961, ondanks de bepalingen van het algemeen order, en met inachtneming van de overplaatsing van de Militaire Commissie van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie eiser het recht had de overplaatsing van verweerder en de wijziging van zijn ambt te bevelen en hij, derhalve, zodoende geen fout begaan heeft die hem, overeenkomstig de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, verplichtte een aan verweerder berokkende schade te vergoeden.

Overwegende dat geen enkele grondwettelijke of wettelijke bepaling de uitvoerende macht, bij het uitoefenen van de rechten haar toegekend door de in het middel ingeroepen wet van 27 december 1961, onthefte van de verplichting, voortvloeiend uit de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, de schade die zij aan een ander veroorzaakt door haar schuld, met name door haar onvoorzichtigheid of door haar nalatigheid, te vergoeden ;

Overwegende dat het hof van beroep, in zijn omtleding van het algemeen order van eiser van 31 december 1964 dat verweerder ertoe gebracht heeft te solliciteren voor een betrekking bij een te Washington gevestigde dienst, overweegt dat de woorden "in beginsel" in het

zinsverband niet aantonen dat eiser heeft willen herinneren aan zijn wettelijke bevoegdheid om in het algemeen belang van de dienst ambtshalve de aanwijzing van onder-officiëren te wijzigen, en dat, indien zulks de bedoeling van eiser geweest was, hij het "op ondubbelzinnige wijze bepalen" moest; dat daarentegen, luidens de bewoordingen zelf van voornoemd document, de enige reden die een verkorting van de erin gestelde termijn van vijf jaar kan rechtvaardigen, is dat de aangewezen militairen geen algehele voldoening schenken;

Overwegende dat aldus, om te beslissen dat eiser hier een fout begaan heeft, het hof van beroep in feite vaststelt dat zowel door de vermeldingen die het bevat als door het weglaten van enig voorbehoud betreffende de latere behoeften van de dienst in het algemeen, het order van 31 december 1964 waaraan eiser gevolg gegeven heeft, deze in dwaling gebracht heeft omtrent de voordelen die zijn overplaatsing naar Washington hem zou bezorgen;

Overwegende dat het arrest, zonder een van de wetsbepalingen, die het middel aanvoert, te schenden, uit de vaststellingen waar het op wijst heeft kunnen afleiden dat eiser een fout heeft begaan;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

3^e KAMER – 10 APRIL 1974

Voorzitter: de h. Polet

Raadsheer-verslaggever: de h. Closon

Advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Advocaat: mr. Fally

Arbeidsovereenkomst werklieden—Overeenkomst voor onbepaalde tijd—Uitvoering zonder rechtvaardiging niet begonnen—Vergoeding wegens onregelmatige beëindiging.

Art. 22 van de Arbeidsovereenkomstenwet, dat de vergoeding bepaalt verschuldigd door de partij die een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd zonder de gepaste opzegging beëindigt, stelt niet als voorwaarde voor zijn toepassing dat de uitvoering van de overeenkomst op het ogenblik van de verbreking reeds begonnen was.

N.V. Autos Taxis van Brussel t/ Delestine

Gelet op het bestreden vonnis, op 2 april 1973 in laatste aanleg gewezen door de Arbeidsrechtbank te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, inzonderheid lid 1, 5ter (wet van 21 november 1969, artikel 4), inzonderheid paragraaf 4, lid 1, 7, 16, inzonderheid 3°, en 22 (wet van 4 maart 1954, artikel 11), inzonderheid lid 1, van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst,

doordat, na eraan herinnerd te hebben "dat de rechtsvordering strekt tot betaling van (...) 2.628 frank als

vergoeding wegens verbreking; (dat) eiseres betoogt dat verder, overeenkomstig de artikelen 5ter en 22 van de wet op de arbeidsovereenkomst, gehouden is haar een vergoeding te betalen gelijk aan het loon overeenkomend met de opzeggingstermijn die in acht genomen had moeten worden; (...) dat in het onderhavige geval de verbreking heeft plaatsgehad voordat de uitvoering van het contract was begonnen", het vonnis aan eiseres haar rechtsvordering ontzegt, op grond "dat artikel 22 van de wet op de arbeidsovereenkomst betrekking heeft op de partij die de verbintenis verbreekt; (...) dat het begrip verbintenis moet worden verstaan in de zin van een werkelijke indiensttreding bij de werkgever; (...) dat bij gebrek aan een verbintenis, dat wil zeggen aan een begin van uitvoering van het contract waardoor de werknemer aan de onderneming wordt verbonden, de bijzondere regels van de wet op de arbeidsovereenkomst, die van het gemeen recht afwijken en dus strikt moeten worden uitgelegd, niet van toepassing zijn; (...) dat wegens de overeenkomst tussen de bewoordingen gebruikt in artikel 22 van de wet op de arbeidsovereenkomst en in artikel 20 van de wet op het bediendencontract, de redenen die gelden voor het ene artikel zeker van toepassing zijn voor het andere; (...) dat eiseres het bestaan of de omvang van de geleden schade niet bewijst en niet aanbiedt te bewijzen",

terwijl, naar luid van artikel 1, de wet op het arbeidscontract de overeenkomst regelt krachtens welke een werkmán zich verbindt te arbeiden onder het gezag, het bestuur en het toezicht van het hoofd ener onderneming of een patroon; krachtens artikel 7 van genoemde wet, de werkmán verplicht is zijn arbeid te verrichten met de zorg van een goed huisvader, op de tijd, de plaats en de wijze zoals is overeengekomen en deze bepalingen, evenmin als artikel 22 van die wet, een onderscheid maken naargelang de uitvoering van het contract al dan niet is begonnen (schending van de artikelen 1, inzonderheid lid 1, 7 en 22 (wet van 4 maart 1954, artikel 11), inzonderheid lid 1, van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst),

en terwijl de werkmán die, voordat hij is beginnen te werken, onregelmatig en zonder gegronde reden een arbeidsovereenkomst verbreekt die voor onbepaalde tijd was gesloten, al dan niet met een beding van proeftijd, krachtens de artikelen 5ter, paragraaf 4, 16, 3°, en 22 van de wet op de arbeidsovereenkomst, gehouden is aan de werkgever de vaste vergoeding te betalen waarvan sprake in genoemd artikel 22 (schending van de artikelen 5ter (wet van 21 november 1969, artikel 4), inzonderheid paragraaf 4, lid 1, 16, inzonderheid 3°, en 22 (wet van 4 maart 1954, artikel 11), inzonderheid lid 1, van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst en, bovendien, van artikel 1, inzonderheid lid 1, van genoemde wet);

Overwegende dat blijkens de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan eiseres op 25 juli 1972 met verweerder een arbeidsovereenkomst van onbepaalde tijd met een beding van proeftijd heeft gesloten die de dag zelf inging en verweerder nooit is komen werken, zonder zijn afwezigheid te rechtvaardigen;

Overwegende dat artikel 22 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst, gewijzigd bij artikel 11 van de wet van 4 maart 1954, in lid 1 bepaalt: "Is het

contract zonder tijdsbepaling gesloten, dan is de partij die de verbintenis verbreekt zonder gegronde reden en zonder voldoende inachtneming van de opzeggingstermijn of vóór het verstrijken daarvan, gehouden aan de andere partij een vergoeding te betalen gelijk aan het loon overeenkomend, hetzij met de duur van de opzeggingstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn”;

Overwegende dat inzake arbeidsovereenkomsten de termen "contract" en "verbintenis" gelijkwaardige begrippen zijn;

Overwegende dat voormeld artikel 22, lid 1, de betaling van de vergoeding die het vaststelt enkel afhankelijk stelt van de voorwaarden die het opgeeft, zonder dat dient te worden onderscheiden of de uitvoering van het contract aan de gang was op het ogenblik van de verbreking dan wel of de uitvoering, op dat ogenblik, geenszins was begonnen;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter worde beslist;

Verwijst de zaak naar de Arbeidsrechtbank te Nijvel.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e KAMER – 14 JUNI 1973

Voorzitter : de h. Liard

Raadsheren : de hh. Boon en Wauters

Advocaten : mrs. E. Deckers en J. van Doosselaere

Zeerecht—Beperking van aansprakelijkheid van de eigenaar van een zeeschip—Berekening van de tonnenmaat—Ruimte ingenomen door de toestellen voor de voortbeweging.

Om de wettelijke tonnenmaat te bekomen aan de hand waarvan de waarde van een zeeschip in verband met de beperking van de aansprakelijkheid van de eigenaar berekend wordt, moet de netto-tonnenmaat vermeerderd worden met een volume dat door de wet omschreven wordt als de ruimte ingenomen door de toestellen voor de voortbeweging, niet als de ruimte die nodig is voor de goede werking van de machine.

Van die ruimte maken de volumes voor olie, licht en lucht geen deel uit.

Stad Antwerpen t/ Kap. Rosenhof

Gezien in eensluitend afschrift het vonnis der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen dd. 26 maart 1970, van hetwelk geen betekening wordt voorgelegd en tegen hetwelk op 27 mei 1970 een naar termijn en vorm regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien in dit geschil, het Hof nog enkel te beslissen heeft met welk volume, bij toepassing van artikel 50 der Zeewet, de netto-tonnenmaat van het zeeschip Sussex dient vermeerderd te worden om de wettelijke tonnenmaat

te bekomen die zal toelaten de afstandswaarde van dit vaartuig te becijferen;

Aangezien voormelde wetsbeschikking bewust volume identificeert met datgene dat ter bepaling van de netto-tonnenmaat afgetrokken werd van de brutotonnenmaat, en de tekst van de wet daarenboven bewust volume letterlijk omschrijft als zijnde de ruimte *ingenomen* door de toestellen voor de voortbeweging (en geenszins, zoals appellante voorhoudt, de ruimte nodig voor de goede werking van de machine);

Aangezien de thesis van appellante, volgens welke de volumes voor olie, en voor licht en lucht bij te tellen zijn als deel uitmakend van de ruimte aangeduid door de wet onder de uitdrukking "ingenomen door de toestellen voor de voortbeweging", onaanvaardbaar voorkomt, daar, zowel uit de combinatie der artikelen 2, 19 en 22 van het Koninklijk Besluit dd. 27 augustus 1883, houdend het Algemeen Reglement voor scheepsmeting, als uit artikel 1, 3°, litt. d, van het Koninklijk Besluit dd. 11 oktober 1965 houdende wijziging daarvan, voortvloeit dat het ter zake gans verschillende en afzonderlijke begrippen geldt en dat, in de geest van de wetgever, geen overeenstemming te bespeuren is tussen de ruimten, enerzijds voor "olie" (of steenkolen) of "licht en lucht", en anderzijds "ingenomen door de toestellen voor de voortbeweging";

Aangezien trouwens de meetvrijstelling wel degelijk het onderscheid weergeeft, en de desaangaande verschaft spitsvondige uitlegging, volgens welke de afzonderlijke vermelding enkel zou te wijten zijn aan het feit dat de machine in het onderdek en de schacht voor licht en lucht in het tussendek liggen, in geen geval vermag de draagwijdte van het in de meetbrief gemaakt onderscheid te ontzenuwen;

Aangezien het argument getrokken uit de berekeningswijze ter bepaling van de tonnage voor de registratie van een zeeschip, ter zake ondoeltreffend is, waar het er in onderhavig geschil om gaat de afstandswaarde voor verantwoordelijkheidsbeperking vast te stellen;

Aangezien de eerste rechter derhalve terecht heeft beslist dat de netto-tonnenmaat van 581,96 dient vermeerderd met 92 ton 20, hoofdens ruimte ingenomen door de toestellen voor de voortbeweging, met uitsluiting van de verdere vermeerderingen door appellante voorgesteld;

Aangezien het beroep dus ongegrond is;

(...)

NOOT—Zie het bevestigde vonnis van Kh. Antwerpen, 26 maart 1970, R.H.A., 1970, 138, dat o.m. Smeesters en Winkel-molen, I, nr. 138, citeert en bespreekt.

Verg. het op 10 juni 1947 te Oslo gesloten verdrag nopens een eenvormig stelsel voor de meting van zeeschepen, gewijzigd op 25 mei 1965, alsmede het te Londen op 23 juni 1969 tot stand gekomen verdrag betreffende de meting van zeeschepen. De teksten van deze verdragen vindt men o.a. in Jean-Pierre Queneudec, *Droit Maritime International*, 1971, 129 v.

Bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers is thans door de ministers van Buitenlandse Zaken en van Ontwikkelingssamenwerking, van Buitenlandse Handel en van Verkeerswezen een wetsontwerp ingediend, houdende de goedkeuring van het Internationale Verdrag van 1969 betreffende de meting van schepen, en van de Bijlagen opgemaakt te Londen op 23 juni 1969 (*Parl. Besch., Kamers*, buitengewone zitting 1974, 24 juni 1974, 118, nr. 1)

In de Memorie van Toelichting wordt o.m. gezegd:

Het nieuwe reglement van scheepsmeting heeft het voordeel

veel eenvoudiger te zijn bij de berekening van de bruto en netto tonnenmaten en veel minder kans te bieden van bedrog of uiteenlopende interpretatie vanwege de scheepsmeetdiensten in de verschillende landen, m.a.w. het is een bruikbaar reglement dat een goede kans maakt om internationaal aanvaard te worden, zij het dan niet vóór 1975.

In België is ons systeem gesteund op de Wet van 20 juni 1883 en het Koninklijk Besluit van 2 december 1897. Het is een verouderd en zeer omslachtig systeem dat bovendien, buiten België, nergens ter wereld gebruikt wordt. Het is wettelijk toepasselijk niet alleen op de Belgische schepen, maar ook op alle vreemde schepen, welke de Belgische havens aandoen.

Gezien de Belgische meting niet erkend wordt in het buitenland moeten al de Belgische schepen door de Belgische scheepsmeetdienst gemeten worden en dienen certificaten afgeleverd te worden niet alleen volgens het Belgisch reglement, doch ook volgens het Engels, en voor de meeste koopvaardij-schepen ook nog volgens het Suez-kanaal en het Panama-kanaal reglement.

Daarenboven moet van alle vreemde schepen, welke voor de eerste maal een Belgische haven aandoen, de equivalente Belgische tonnenmaat (vertrekkende van hun nationale tonnenmaat en de gegevens welke op hun nationale meetbrief voorkomen) worden berekend. Men kan zich rekenschap geven van het enorme werk dat dit moet meebrengen vermits het aantal in Belgische havens in 1971 binnengelopen koopvaardij-schepen al meer dan 31.6000 bedroeg.

(...)

De bruto tonnenmaat, met uitzondering voor de open shelter-decks, zal nagenoeg ongewijzigd blijven. Verwacht wordt dat de netto tonnenmaten zullen verlagen alhoewel men moeilijk bij voorbaat kan vaststellen hoeveel deze verlaging zal bedragen.

Indien de Belgische havens (hetzelfde geldt ook voor alle vreemde havens) vrezen bij toepassing van de Conventie minder rechten te innen wegens de nieuwe methode van scheepsmeting staat het hun vrij de havenrechten te herzien en/of te berekenen op de bruto of op de netto tonnenmaat.

Voor de reders zou de scheepsmeting volgens de Conventie 1969 niet nadeliger uitvallen dan de huidige systemen van scheepsmeting. De schepen, met vooralsnog uitzondering voor Belgische schepen die gebruik maken van het Panama- en van het Suez-kanaal, hoeven niet meer gemeten te worden volgens twee verschillende stelsels, wat een enorme vereenvoudiging betekent voor de Belgische administratie belast met de scheepsmeting.

Door het aanvaarden van de Conventie over het meten van schepen 1969 wordt de gelegenheid geboden om het Belgisch aftands systeem, waarmede wij ons van alle andere maritieme landen hebben afgezonderd, te vervangen door een nieuw reglement dat, eens de Conventie in werking zal treden, universeel zal toegepast worden. Het is dus wenselijk dat zo spoedig mogelijk tot de bekrachtiging van de Conventie over het meten van schepen 1969 wordt overgegaan.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER – 7 NOVEMBER 1973

Voorzitter : de h. Maréchal

Raadsheren : de hh. Jans en Mahillon

Advocaten : mrs. J. Mertens de Wilmars loco L. Schöller, E. Ooms, W. Gonthier en A. van den Eynde

1. Testament—Vorm—Eigenhandig testament zonder handtekening in een omslag met handtekening—2. Hoger beroep—Vonnis dat een getuigenverhoor beveelt—Taak van het Hof van beroep als het getuigenverhoor intussen gehouden is—Macht van de recht-

bank na getuigenverhoor bij hoger beroep tegen het vonnis van getuigenverhoor—Bevestiging van dat vonnis—Verwijzing.

1. *Mevrouw M heeft tijdens haar leven aan een notaris een omslag toevertrouwd, op de voorzijde waarvan staat : "Dit is mijn testament van Mme M voor de notaris R te openen bij mijn overlijden" ; op de ommezijde komt haar naam en adres voor. Na haar overlijden wordt de geopende omslag samen met een geschrift door de notaris aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aangeboden. In het geschrift, dat, evenals de opschriften op de omslag, van de hand van de cujus is, beschikt zij bij wijze van legaat over haar goederen ; het is gedateerd, maar niet ondertekend.*

Daar het om een olografisch, niet om een besloten of geheim testament gaat, vindt art. 967 B.W. hier geen toepassing.

De bepaling van de tweede zin van art. 1007 B.W. werd niet miskend, daar het testament en de geopende omslag aldus aan de voorzitter aangeboden werden, en er dus voor hem geen aanleiding toe bestond het testament, dat niet verzegeld was, te openen.

Nu vaststaat, dat het opschrift op de ommezijde van de omslag de handtekening van de cujus is, geldt die handtekening op de omslag als handtekening van het testament, voor zover een noodzakelijk materieel en intellectueel verband tussen beide bestaat. Inzonderheid met betrekking tot dit laatste wordt het bestreden vonnis bevestigd, dat de legatarissen toelaat tot het bewijs van het feit dat het testament in de omslag gesloten was toen het door de cujus aan de notaris toevertrouwd werd, en dat deze toestand tot na haar dood ongewijzigd is gebleven.

2. *Als het hof van beroep de gegrondheid onderzoekt van het hoger beroep van een vonnis, mag het geen rekening houden met de inhoud van het getuigenverhoor waartoe op het ogenblik dat de zaak in hoger beroep behandeld wordt, reeds ingevolge het bestreden vonnis overgegaan is.*

Met reden heeft de eerste rechter na het getuigenverhoor, toen de partijen opnieuw voor hem kwamen, beslist dat de zaak, gelet op het hoger beroep tegen zijn vorig vonnis, op dat ogenblik niet meer voor hem aanhangig was (art. 1068, lid 1, Ger.W.).

Nu dat vorig vonnis in hoger beroep bevestigd wordt, moet de zaak met toepassing van art. 1068, lid 2, Ger.W. naar de eerste rechter verwezen worden.

Van Landeghem e.a. t/ Alexander e.a.

Gezien het gelijkvormig afschrift van het vonnis gegeven op 31 mei 1968 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, waarvan geen betekening wordt overgelegd en waartegen hoger beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ingesteld werd op 10, 12, en 14 september 1968 (A.R. nr 63.488) en op 20, 21 en 23 december 1968 (A.R. nr 12.171) ;

Gezien het gelijkvormig afschrift van het vonnis gegeven op 18 februari 1971 door dezelfde rechtbank, waarvan evenmin enige betekening wordt voorgebracht en waartegen hoger beroep, eveneens regelmatig naar vorm en tijd, werd ingesteld op 5 juli 1971 (A.R. nr 6.959) en op 13 juli 1971 (A.R. nr 6.965) ;

(...)

Overwegende dat Alexander Celina, weduwe de Mercy Richardus overleden is op 8 juli 1965 zonder reservataire erfgenamen na te laten ;

Dat zij bij eigenhandig testament van 10 mei 1965 bijzondere legaten vermaakt heeft aan de partijen vertegenwoordigd door Mr. Ooms ;

Dat deze partijen, bij exploit van 14 en 16 juni 1967 alle andere partijen die in onderhavig geding betrokken zijn gedagvaard hebben in hun hoedanigheid van wettige erfgenamen van de aflijvige, ten einde bewust testament goed en geldig te horen verklaren en afgifte van hunne legaten te bekomen ;

Overwegende dat door de verschijnende oorspronkelijke gedaagden de nietigheid van het testament opgeworpen wordt omdat het niet ondertekend is ;

Overwegende dat inderdaad dit testament, hetwelk aan de voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen op 19 juli 1965 aangeboden werd door notaris De Ridder te Borgerhout aan wie de aflijvige het in bewaargeving had toevertrouwd, slechts de datum en het corpus bevat ;

Overwegende dat nochtans in handen van gezegde magistraat met het testament een omslag werd nedergelegd waarop de volgende opschriften voorkomen : op de voorzijde, "Dit is mijn testament van Mme De Mercy, Turnhoutsebaan 41 voor den Heer Notaris De Ridder Helmstraat te openen bij mijn overlijden" en op de keerzijde, "De Mercy Alexander Turnhoutsebaan 41 Borgerhout" ;

Overwegende dat niet betwist wordt dat én het testament én de opschriften van bewuste omslag van de hand zijn van de cujus ;

Overwegende dat bij het vonnis van 31 mei 1968 de eerste rechter overwogen heeft dat het geschrift op de omslag als een handtekening en niet als een eenvoudige naamvermelding diende beschouwd te worden en dat er tussen deze omslag en de inhoud van het testament een noodzakelijk materieel en intellectueel verband zou bestaan naar aanleiding van hetwelk het testament geldig zou zijn voor zover de partijen van Mr. Ooms de door hen aangeboden bewijsvoering zouden leveren welke erop neerkomt aan te tonen, dat het besproken testament wel en alleen in bewuste omslag gesloten was toen het ter bewaring gegeven werd door de testatrice aan de notaris en dat deze toestand ongewijzigd is gebleven tot na haar dood ;

Dat uitspraak doende over de tegeneis tot schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding ingesteld door Alexander Raymond Emile, Alexander Yvonne Bertha en haar echtgenoot Boone Paul, de eerste rechter deze ongegrond heeft verklaard ;

Overwegende dat, zoals reeds vermeld, tegen bewust vonnis hoger beroep werd aangetekend in september en december 1968 ;

Overwegende dat dit vonnis uitvoerbaar werd verklaard niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling en met uitsluiting van het vermogen tot kantonnement zodat de getuigenverhoren op regelmatige wijze gehouden werden tussen april 1969 en januari 1970 ;

Overwegende dat, hoewel de beroepen steeds voor het hof aanhangig waren, de zaak opnieuw voor de eerste rechter vastgesteld werd ten einde uitspraak te doen op grond van de getuigenverhoren ;

Dat, bij haar vonnis van 18 februari 1971, de recht-

bank zich onbevoegd heeft verklaard om "thans" kennis te nemen van de vordering ;

Overwegende dat tegen dit vonnis hoger beroep werd aangetekend in juli 1971 ;

Ten aanzien van de beroepen tegen het vonnis van 31 mei 1968

Overwegende dat bij het onderzoek van de gegrondheid van deze beroepen geen rekening mag gehouden worden met de inhoud der enkwesten waartoe nadien ingevolge dit bestreden vonnis overgegaan werd ;

Dat derhalve de middelen die betrekking hebben op de verhoren der getuigen en door appellanten aangevoerd worden tot staving van hun hoger beroep niet in aanmerking kunnen komen ;

Overwegende dat het middel gebaseerd op een beweerd schending van de vormvereisten voorgeschreven door artikel 976 van het Burgerlijk Wetboek geen doel treft daar het ter zake gaat om een olografisch testament en niet om een besloten of geheim testament ;

Overwegende dat ook geen miskenning van de bepalingen van artikel 1007 van het Burgerlijk Wetboek plaatshad, daar het testament en de geopende omslag aldus aan de voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen aangeboden werden en er dus voor deze magistraat geen aanleiding bestond het testament, dat niet verzegeld was, te openen ;

Overwegende dat indien de melding "Mme De Mercy" die op de voorzijde van de omslag begrepen is in de zin "Dit is mijn testament van Mme De Mercy Turnhoutsebaan voor de Heer notaris De Ridder Helmstraat te openen bij mijn overlijden" geen handtekening uitmaakt, het tegendeel met reden aangenomen werd door de eerste rechter ten aanzien van de naam "De Mercy Alexander" op de keerzijde ;

Overwegende dat Verschaeren en Van Landeghem inderdaad specimens van handtekeningen van de erflater ter vergelijking overleggen, die zij zich hebben aangeschaft bij de Handelsbank te Antwerpen waar de aflijvige bankdocumenten had ondertekend ofwel die op huurcontracten, kwijtschriften en dergelijke voorkomen ;

Overwegende dat daaruit blijkt dat de de cujus geen standvastige handtekening bezat en soms tekende Céline Alexander, of M.C. Alexander, of Alexander Céline ofwel Alexander De Mercy, of De Mercy, of C. De Mercy Alexander, of M.C. De Mercy Alexander terwijl meermaals de letter "c" van "Mercy" weggelaten werd, hetgeen ook het geval is in de besproken handtekening van de omslag ;

Overwegende dat nochtans opvallend is dat op al de laatste vier documenten die voorgebracht worden en die dagtekenen van 4 februari 1965, 4 september 1964, 19 februari 1962 en 23 januari 1962, de handtekeningen de meeste gelijkenis vertonen met die van de omslag : drie maal "De Mercy Alexander" en één maal "C. De Mercy Alexander", terwijl op het laatste document (van 24 februari 1965) de handtekening zoals op bewuste omslag gevolgd wordt met het adres "Turnhoutsebaan 41 Borgerhout" ;

Overwegende dat al deze vergelijkingsspecimens betrouwbaar zijn en terloops dient onderstreept te worden dat die welke van de Handelsbank voortkomen, geenszins door de legatarissen gevraagd werden, doch door de eigen raadsman van Van Landeghem en Verschaeren, zodat de verdenking door laatstgenoemde partijen uitge-

drukt en door Alexander Raymond en Yvonne slaafs overgenomen nopens een beweerde zonderlinge handeling van de oorspronkelijke aanleggers des aangaand volkomen mank loopt en op de meest lichtzinnige wijze vooropgezet werd ;

Overwegende dat de eerste rechter met reden beslist heeft dat de handtekening van de erfflater op de omslag waarin het testament gesloten is als handtekening van dit testament geldt voor zover een noodzakelijk materieel en intellectueel verband tussen beide bestaat ;

Overwegende dat dit verband niet verbroken wordt door het later feit dat, na het overlijden van de erfflater, de omslag geopend wordt voordat het testament neergelegd werd ;

dat alleen de bewijsvoering van bewuste correlatie daardoor bemoeilijkt wordt ;

Overwegende dat het door de eerste rechter toegelaten getuigenverhoor tot zulke bewijsvoering ter zake dienstig is, terwijl de geloofwaardigheid der getuigenissen niet van tevoren in twijfel mag getrokken worden, waar in dit stadium van de rechtspleging niet eens vaststaat wie als getuige zal worden opgeroepen en wat er verklaard zal worden ;

Overwegende dat slechts bij het onderzoek ten gronde en met inachtneming van alle daartoe dienende elementen, waaronder de getuigenissen, doch wellicht nog andere elementen, zal kunnen beslist worden of gezegde handtekening op de omslag al dan niet als handtekening van het besproken testament mag gelden ;

Ten aanzien van de beroepen tegen het vonnis van 18 februari 1971

Overwegende dat de eerste rechter met reden geoordeeld heeft dat, wegens de hogere beroepen tegen het eerste vonnis die toen nog niet door het hof berecht waren geweest, de zaak voor hem op dat ogenblik niet meer aanhangig was ;

Overwegende immers dat overeenkomstig artikel 1068, lid 1, van het Gerechtelijk Wetboek het hoger beroep tegen een eindvonnis of tegen een vonnis alvorens recht te doen het geschil zelf aanhangig maakt bij de rechter in hoger beroep ;

Overwegende nochtans dat nu het vonnis van 31 mei 1968 bevestigd wordt, het hof, bij toepassing van artikel 1068, lid 2, de zaak naar de eerste rechter moet verwijzen ;

Overwegende dat aldus gehandeld moet worden indien de rechter in hoger beroep een onderzoeksmaatregel, geheel of gedeeltelijk bevestigt welke het aangevochten vonnis bevolen had ;

Dat zulks het geval is zelfs indien dit vonnis ook andere, laat staan definitieve beschikkingen, behelst buiten de onderzoeksmaatregel en ook al werd deze laatste ondertussen uitgevoerd (Cass. 13 januari 1972, *Pas.*, I, 463, *J.T.*, 244, *R.W.*, 1972-73, 1576) ;

Overwegende dat zulke verwijzing naar de eerste rechter niet strijdig is met de bevestiging van het vonnis van 18 februari 1971, daar de eerste rechter zich zeer oordeelkundig slechts "thans" d.i. zolang het hof geen uitspraak had gedaan over de beroepen tegen het eerste vonnis, onbevoegd heeft verklaard ;

Overwegende dat er evenmin aanleiding bestaat tot evocatie, daar luidens artikel 1069 van het Gerechtelijk Wetboek, het hof de zaak enkel aan zich kan trekken

indien het het vonnis vernietigt waarbij de eerste rechter zich onbevoegd heeft verklaard ;

Overwegende dat de bepalingen van artikel 1072 van het Gerechtelijk Wetboek tegen het bovenoverwogene niet opwegen ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935, Rechtdoende bij een arrest dat, overeenkomstig artikel 753 van het Gerechtelijk Wetboek, ten aanzien van alle partijen geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest, (...)

Ontvangt de hogere beroepen ;

Verklaart ze allen ongegrond ; bevestigt de twee aangevochten vonnissen ;

Veroordeelt appellanten in ieder der vier beroepen tot 1/4e der kosten in hoger beroep ;

Verwijst de zaak voor verdere behandeling naar de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen.

HOF VAN BEROEP TEGENT

1e KAMER - 16 NOVEMBER 1973

Voorzitter : de h. Vanparys

Raadsheren : de hh. Van Bever en Van Balberghe

Advocaten : mrs. J. Stevens loco L. Schöller, L. Goffin en A. Tombeur

Hypotheek—Overschrijving en randmelding—Verhuur van onroerend goed voor langer dan negen jaar—Beding dat een toekomstige schuldvordering van de huurder zal afgehouden worden van te vervallen huur—Derden—Tegenstelbaarheid.

In 1960 had de eigenaar van een gebouw met benzine-station dit station bij overgeschreven akte voor 27 jaar verhuurd met kwijting van meer dan drie jaar huur. In 1964 wil hij het gebouw afbreken en een flatgebouw met benzinestation oprichten : hij komt met de huurster van het station overeen, dat de huur tijdens het werk geschorst wordt, dat hij het station binnen een bepaalde tijd zal voltooien, en dat, als het niet tijdig af is, de huurster zelf voor de voltooiing zal mogen zorgen, met dien verstande dat de kosten zullen afgehouden worden van de te vervallen huurgelden. Ook deze akte wordt overgeschreven.

Wegens het in gebreke blijven van de eigenaar, voert de huurster het werk uit in 1967 en voor een klein deel in 1968. Op 2 februari 1968 wordt door een hypotheekmaatschappij ten behoeve van de eigenaar een krediet geopend, tot waarborg waarvan een hypothecaire inschrijving op het benzinestation genomen wordt. In december 1968 wordt de eigenaar failliet verklaard.

De hypotheekmaatschappij kan de tegenstelbaarheid van de akte bezwaarlijk betwisten.

De akte van 1964, die een geheel vormt met die van 1960, kwam in aanmerking voor overschrijving overeenkomstig art. 1 Hypotheekwet. In zover die akte het beding bevat van afhouding van toekomstig huurgeld voor het bedrag van de kosten voor afwerking van het

gehuurde goed, maakt zij een kennisgeving uit aan derden dat hun rechten hierdoor kunnen beïnvloed worden. Wel brengt de overschrijving van de akte van 1964 niet mede, dat de nadien gegeven kwijting van voorafbetaling van huur tegenstelbaar is aan derden die zonder bedrog contracteerden.

Nu echter de hypotheekmaatschappij ten tijde van de kredietverlening de voorafbetaling van huurgeld betreffende het station in de vorm van bekostiging van het station kende (zie nader het arrest), is die voorafbetaling zoals zij metterdaad gedaan werd haar tegenstelbaar.

Opgemerkt moet worden dat, indien de overeenkomst van 1964 niet voor overschrijving in aanmerking kwam, een derde, zoals de hypotheekkas, alsdan de versterkte bescherming van art. 1 Hypotheekwet niet geniet, terwijl het bestaan van die overeenkomst en haar gevolgen tussen partijen aan die derde tegenstelbaar zijn, ongeacht of de akte al dan niet overgeschreven is.

N.V. Antwerpse Hypotheekkas t/ N.V. Mobil Oil en mr. Tombeur q.q.

1. Bij akte, verleden op 24 februari 1960 voor notaris Van Halteren, verhuurt Robert Depaepe aan de N.V. "Mobil Oil Belge" een "service-station" gelegen te Gent aan het Lieven Bauwensplein nummer 1, voor een termijn van 27 jaar en tegen een gemiddelde jaarlijkse huurprijs van 344.000 F.

In de akte wordt bedongen dat een voorschot op de huur op de dag van de akte betaald werd voor een bedrag van 6.500.000 F. en dat hiervan kwijting gegeven wordt.

Die akte werd overgeschreven op het kantoor van hypotheeken te Gent op 26 maart 1960.

Bij akte, verleden voor dezelfde notaris op 21 april 1964 en overgeschreven op het kantoor van hypotheeken op 20 mei 1964, wordt verklaard dat de N.V. Mobil Oil Belge haar huurrechten afgestaan heeft aan de N.V. Mobil Oil en dat Depaepe het onroerend goed waarin het station gevestigd is afgebroken heeft ter uitzondering van hetgeen aan Mobil Oil Belge verhuurd werd. Tevens wordt bedongen dat:

Depaepe het station en de medegaande flat mag afbreken, de uitwerking van de huurovereenkomst en de betaling van huurgeld geschorst worden gedurende de stopzetting van de verkoop van brandstof die samengaat met de afbraak;

de huurovereenkomst, in het raam van het flatgebouw en de daaromtrent opgemaakte basisakte, benevens de privatieve delen van het station en de medegaande flat, bepaalde gemene delen omvat;

Depaepe zich ertoe verbindt de afwerking van het station uit te voeren zodra de ruwbouw ervan zal beëindigd zijn en die ruwbouw zal beëindigen binnen een bepaalde termijn, de ruwbouw en de afwerking van het station mag uitgevoerd worden door Mobil Oil op kosten van Depaepe indien deze laatste in gebreke blijft zijn verbintenissen uit te voeren, de aldus gedane investeringen rente opbrengen tegen 6 % en zullen mogen afgehouden worden van de te vervallen huursommen.

Ondanks herhaalde aanmaningen vanwege Mobil Oil laat Depaepe na de afwerking van het station en de bijhorende flat uit te voeren en, bij brieven van 14 en 19 april en 9 mei 1967, wordt tussen Mobil Oil en Depaepe

pe overeengekomen dat eerstgenoemde de uitvoering zal verzorgen op kosten van Depaepe, dat de investeringen te dezen gedaan worden als voorschot op huur en inderbaar zijn door afhouding van te vervallen huurgeld.

Mobil Oil voert de werken uit in 1967 en voor een klein gedeelte in 1968. De rekening voor die werken wordt afgesloten op 10 mei 1968 en komt uit op een totaal bedrag van 1.012.447 F. Behalve voor drie posten die samen een bedrag uitmaken van 43.751 F, dagtekenen de facturen van 1967.

Bij akte dd. 2 februari 1968, verleden voor notaris Heyse, wordt door de N.V. "Antwerpse Hypotheekkas" ten behoeve van Robert Depaepe en zijn echtgenote een krediet geopend van 2.300.000 F. Het beschikbaar gedeelte van het krediet wordt op het ogenblik van de akte beperkt tot 1.200.000 F "daar de werken aan het eigendom gelegen te Gent, Lieven Bauwensplein, nummer 1 ...nog niet geëindigd zijn". Bedongen wordt dat dit bedrag zal verhoogd worden naar gelang van de vooruitgang van de werken in dier voege dat het tijdelijk onbeschikbaar bedrag op elk ogenblik voldoende moet zijn om de kostprijs van de nog uit te voeren werken te dekken. Die kostprijs zal bepaald worden door drie deskundigen die in de akte worden aangeduid. Betreffende "gedwongen terugbetaling" wordt bedongen in art. 9, dat de kredietverlener de mogelijkheid zal hebben zonder vooropzeg het krediet af te sluiten en onmiddellijke terugbetaling te eisen ... 3) in geval van ... ontvangst van meer dan een jaar huur of pacht op voorhand ... "alleenlijk wat betreft het appartement vijfde verdieping type D".

Tot waarborg wordt een hypothecaire inschrijving genomen op het service-station en de flat D 5 in hun privatieve en gemene gedeelten.

Bij vonnis dd. 24 december 1968 wordt het faillissement uitgesproken van Robert Depaepe.

De N.V. "Mobil Oil Belge" maakt aanspraak, op grond van hetgeen zij betaald heeft ingevolge de akte van 24 februari 1960, de akte dd. 21 april 1964 en de overeenkomst van april-mei 1967, op bevrijding van haar verbintenissen op het stuk van huurgeld tot 13 november 1977.

2. Bij vonnis dd. 2 december 1971 van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent wordt de vordering van de N.V. "Antwerpse Hypotheekkas" als niet gegrond afgewezen. Die vordering strekte ertoe de overschrijving op het kantoor van hypotheeken te Gent van de akten dd. 24 februari 1960 en 21 april 1964 niet tegenstelbaar te horen verklaren aan de eiseres en het te vellen vonnis gemeen te verklaren aan de curator van het faillissement Depaepe.

Tegen dit haar op 4 februari 1972 betekende vonnis heeft de N.V. "Antwerpse Hypotheekkas" hoger beroep aangetekend bij exploit dd. 3 maart 1972. Zij liet de zaak op de rol inschrijven op 14 maart 1972, terwijl de datum van verschijning gesteld was op 16 maart 1972.

Partijen hebben hun middelen in openbare rechtszitting voorgedragen.

Toepassing werd gemaakt van artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935.

3. Het hoger beroep is regelmatig naar tijd en vorm. De zaak werd te rechter tijd op de rol ingeschreven. Appellante handhaaft haar betwisting niet zover zij

de akte dd. 24 februari 1960 betreft.

Hoewel appellante, als besluit van de dagvaarding, vordert dat de overschrijving van de akten van 1960 en 1964 "van nul en generlei waarde zijn, aldus niet tegenstelbaar aan verzoekster", toch blijkt uit haar conclusie dat zij de niet-tegenstelbaarheid opwerpt van de voorafbetalingen van huur en van de ten deze door De Paepe aan Mobil Oil verleende kwijtingen en vraagt dat de rechtbank die niet-tegenstelbaarheid zou erkennen.

Appellante betwist niet meer dat de huurovereenkomst van 24 februari 1960 kwijting inhoudt van voorafbetaalde huurgelden. De bewoordingen van die akte zijn daaromtrent trouwens duidelijk. Appellante dient de daarin gegeven kwijting dus te eerbiedigen.

De akte van 21 april 1964 houdt belangrijke wijzigingen in van de huurovereenkomst van 24 februari 1960, welke ertoe strekken de regeling te beïnvloeden op de punten die de overschrijving van de akte in het raam van art. 1 van de Hypotheekwet verantwoorden met name de huurtermijn boven negen jaar en de kwijting van huurgeld boven drie jaar. Die akte wijzigt daarenboven het voorwerp van de huurovereenkomst van 1960, welke voor een huurtermijn van meer dan negen jaar werd aangegaan en kwijting inhield van voorafbetaling van huurgeld voor meer dan drie jaar.

De akte van 1964 kwam aldus in aanmerking voor overschrijving overeenkomstig art. 1 van de Hypotheekwet.

Deze akte vormt aldus met de akte van 24 februari 1960 een geheel.

Zover die akte het beding bevat van afhouding van toekomstig huurgeld voor het bedrag van de kosten voor afwerking van het gehuurde goed, maakt zij een kennisgeving uit aan derden dat hun rechten hierdoor kunnen beïnvloed worden. Wel brengt de overschrijving van de akte van 1964 niet mede dat de nadien gegeven kwijting van huurvoorafbetaling tegenstelbaar is aan derden die zonder bedrog contracteerden.

Uit de akte van kredietopening staat vast dat appellante de stand van de bouwwerken van het flatgebouw en o.m. van het station en de erbij behorende flat kende en met aandacht volgde: het krediet werd verleend om de echtgenoten Depaape in staat te stellen het flatgebouw af te werken, de akte stelt vast dat de werken aan het eigendom van Depaape niet beëindigd zijn, deskundigen werden aangesteld om uit te maken welk bedrag beschikbaar moet blijven om de kosten van de nog uit te voeren werken te dekken, appellante aanvaardt in een beding 9,3) dat voorafbetaling van huurgeld slechts dan onmiddellijke terugbetaling van het krediet toelaat wanneer die voorafbetaling van flat 5 D betreft.

Uit de aanstelling van deskundigen en uit hun opdracht moet afgeleid worden dat appellante zich ten tijde van de kredietverlening vergewiste van de stand van de bouwwerken in hun geheel en van de kostprijs van de nog uit te voeren werken, dat zij alsdan bevond in welke stand de werken aan het station zich vertoonden en door wie deze werken waren en werden uitgevoerd en bekostigd. De facturen betreffende deze laatste werken bewijzen dat het station alsdan nagenoeg afgewerkt was.

De overgeschreven akte van 2 april 1964 had aan derden, zoals appellante, kenbaar gemaakt dat de huurster, Mobil Oil, de kosten van afwerking van het station

zal mogen afhouden van te vervallen huursommen.

Een gespecialiseerde en normaal aandachtige kredietverlener, die uiteraard de kredietwaardigheid van de wederpartij onderzoekt en daartoe over een ingerichte dienst beschikt, zoals appellante, kon aldus niet onbekend zijn met de investering vanwege Mobil Oil en met haar recht het bedrag van de investering af te houden van te vervallen huurgeld.

Het beding 9,3) van de akte van kredietverlening sluit bij die toestand en die wetenschap aan. Nu dit beding inhoudt dat alleen maar betreffende de flat D 5 voorafbetaling van huurgeld voor meer dan een jaar aanleiding geeft tot onmiddellijke terugbetaling van het krediet en meteen impliciet aanvaardt dat voorafbetaling betreffende het station geen onmiddellijke terugbetaling van krediet openstelt, moet hieruit afgeleid worden dat voorafbetaling van huurgeld betreffende het station strookt met de door de partijen van de kredietverleningsovereenkomst als regelmatig aanvaarde toestand ten tijde van de kredietverlening en als rechtsgeldig door hen erkend wordt. Zulks klemmt te meer daar, zoals de eerste rechter met grond en reden noteert, de akte van 1968 bewijst dat de woorden "alleenlijk wat betreft het appartement vijfde verdieping type D" bij de oorspronkelijke tekst toegevoegd werden en als verwijzing werden goedgekeurd, hetgeen laat blijken dat de aandacht van partijen gevestigd werd op de voorafbetaling betreffende het station.

Zoals het beding 9,3) gesteld is slaat het ook op voorafbetalingen van huurgeld die zich voordoen na de kredietverlening.

Nu appellante ten tijde van de kredietverlening de voorafbetaling van huurgeld betreffende het station in de vorm van bekostiging van de afwerking van het station kende en daarenboven in het beding 9,3) de geldigheid van die voorafbetaling ook voor de toekomst erkende is die voorafbetaling zoals zij metterdaad gedaan werd haar tegenstelbaar.

Vergeefs voert appellante aan dat de kwijting van die voorafbetaling niet voorzien is in de huurovereenkomst zelf, dat deswege art. 1 van de Hypotheekwet in onderwerpelijk geval niet toepasselijk is en dat het begrip "goede trouw" of zonder bedrog contracteren haar niet kan tegengeworpen worden. Hierboven werd betoogd dat beding 9,3) van de akte van kredietverlening vereist dat appellante erkend heeft dat de voorafbetalingen van huurgeld betreffende het station in de vorm van bekostiging van de afwerking geldig zijn, hetgeen de tegenstelbaarheid van die voorafbetalingen tegenover haar insluit. Tevens dient in acht genomen te worden dat indien de overeenkomst over de kwijting van die voorafbetalingen niet in aanmerking kwam voor overschrijving, een derde zoals appellante alsdan de versterkte bescherming die voortvloeit uit art. 1 van de Hypotheekwet niet geniet, terwijl het bestaan van die overeenkomst en haar gevolgen tussen partijen aan die derde tegenstelbaar zijn ongeacht al dan niet overschrijving.

Het Hof beslist op die gronden,

Het hoger beroep is ontvankelijk doch niet gegrond, Het aangevochten vonnis wordt in al zijn beschikkingen bevestigd,

Appellante wordt verwezen in de kosten van de aanleg.

ARBEIDSHOF TE GENT
AFDELING BRUGGE

4e KAMER – 11 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. De Sutter

Advocaat-generaal : de h. Colaes

Advocaat : mr. Arnou

1. Hoger beroep—Vereist belang—Hoger beroep namens een andere partij—Vordering ultra petita—Ontvankelijkheid.

2. Pensioen zelfstandigen—Dwingend recht—Openbare orde.

1. De appellant moet van een persoonlijk en rechtstreeks belang doen blijken ; zijn hoger beroep mag niet enkel ten voordele van de geïntimeerde strekken. Het beroep namens een andere partij is niet ontvankelijk.

2. De pensioenregeling voor zelfstandigen heeft een dwingendrechtelijk karakter maar is niet van openbare orde. De rechter in hoger beroep mag niet ultra petita beslissen.

Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen t/ Peers

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van eiseres, thans geïntimeerde, ertoe strekte de kalenderjaren 1932 tot 1943 in haar beroepsloopbaan, ter berekening van haar pensioen als zelfstandige, te doen opnemen ;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering gegrond verklaarde en, gelet op de aanvang van de referteperiode, welke zich slechts vanaf 1936 uitstrekt, de jaren 1936 tot en met 1942 in de beroepsloopbaan van eiseres opnam als basis voor de berekening van haar rustpensioen ;

Overwegende dat appellant tegen dit vonnis hoger beroep instelt omdat diegene, die de hoedanigheid van zelfstandige heeft gehad in de loop van de periode tussen 1 januari 1938 en 31 december 1945, geniet van een vermoeden van bedrijvigheid als zelfstandige voor de gehele periode gelegen tussen de datum waarop hij deze hoedanigheid heeft verloren en 31 december 1945 (artikel 45 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967) ;

Dat, aldus appellant, de eerste rechter dan ook de jaren 1943, 1944 en 1945 had moeten toekennen ;

Overwegende dat geïntimeerde, ofschoon behoorlijk opgeroepen, ter openbare terechtzitting niet is verschenen en zich ook niet heeft laten vertegenwoordigen ;

Dat appellant tegen haar verstek vordert ;

Overwegende enerzijds dat appellant hoger beroep instelt louter ten voordele van geïntimeerde, die verstek maakt ;

Dat hijzelf bij het instellen van dit hoger beroep niet doet blijken, noch van een persoonlijk, noch van een rechtstreeks belang ;

Dat de aangevoerde grief te zijnen aanzien evenmin een middel van verweer of wedereis uitmaakt, vermits hij louter ten voordele van geïntimeerde strekt ;

Overwegende verder dat een partij geen eis of hoger beroep kan instellen namens een andere partij ;

Dat bovendien in graad van hoger beroep geen eis kan worden ingesteld, die niet in eerste aanleg was gesteld geworden ;

Dat immers geïntimeerde zelf, oorspronkelijk eiseres, in eerste aanleg de toekenning van de jaren 1943 tot en met 1945 niet heeft gevorderd ;

Overwegende anderzijds dat de bepalingen van de pensioenregeling van de zelfstandigen – artikel 45 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967 inbegrepen – wel het karakter van imperatieve wetsbepalingen hebben, doch niet van openbare orde zijn ;

Dat aldus de voordelen ervan niet ambtshalve aan de belanghebbende dienen te worden toegekend, vermits deze er al dan niet kan van afzien ;

Overwegende derhalve dat, evenmin als de eerste rechter, thans het Arbeidshof "ultra petita" deze jaren, toepassing makend van artikel 45 van voornoemd koninklijk besluit, niet ambtshalve dient toe te kennen ;

Overwegende dat het hoger beroep van appellant dienvolgens niet ontvankelijk voorkomt ;
(...)

NOOT—Het standpunt dat in bovenstaand arrest wordt ingenomen, zal, naar we hopen, niet door iedereen worden gedeeld, ook al zal een dergelijk hoger beroep slechts uitzonderlijk zijn. Het lijkt ons ingegeven door een minder juiste opvatting over de gevolgen verbonden aan het instellen van een beroep tegen een administratieve beslissing bij de arbeidsrechtbank. Door dat beroep verliest die administratieve beslissing haar karakter van definitieve beslissing welke zij anders bij het verstrijken van de beroepstermijn zou hebben verkregen en waardoor zowel de particulier als de administratie zich in de regel bij de daarin neergelegde rechtstoestand of rechtsverhouding hadden moeten neerleggen en niet langer een nieuw onderzoek en een nieuwe beslissing met dezelfde uitwerkingsdatum hadden kunnen bewerkstelligen¹.

De voorwaarde inzake het vereiste belang moet dan ook in deze sector van het contentieux, althans van de zijde van de openbare instelling, die immers door de wet gebonden is zodat het door haar te behartigen algemeen belang juist een correcte toepassing van de wet vergt, ruimer worden gezien dan uitsluitend haar eigen rechtstreeks voordeel of profijt : de openbare instelling kan immers naar onze mening bij het arbeidsgerecht ieder middel aanvoeren dat tot het herstel van de wettigheid in de bestreden administratieve beslissing strekt². Dit betekent dat het onjuist is te beweren zowel dat het beroep enkel tot voordeel van de verzoekende partij zou kunnen strekken als dat de administratie geen middel zou kunnen aanvoeren dat tot verbetering van de toestand van de verzoekende partij zou strekken. Naar het ons voorkomt, heeft het arrest dus ten onrechte het gemis van belang in hoofde van het Rijksinstituut voor het instellen van het hoger beroep vastgesteld, waar het dit afleidde uit de omstandigheid dat dit hoger beroep louter ten voordele van de oorspronkelijk verzoekende partij strekt. De correcte toepassing van de wet die door het hoger beroep wordt nagestreefd,

¹ De vraag naar de voorwaarden waaronder de instellingen in een latere beslissing uit eigen initiatief met terugwerkende kracht wijziging kunnen brengen in de rechtssituatie die zij in een vroegere, voor beroep vatbare administratieve beslissing hebben bevestigd, levert een interessant probleem op dat evenwel buiten het raam van het onderzoek van de ontvankelijkheid van ieder hoger beroep van het Rijksinstituut valt zodat hierop niet kan worden ingegaan.

² Dit is, naar onze mening, juist een kenmerk van de zogeheten geschillen van volle rechtsmacht (zie hierover meer bepaald onze noot onder Arrbr. te Gent, afd. Eeklo, 22 november 1973, R.W., 1974-75, 176).

is o.i. een voldoende achtenswaardig belang voor de ontvankelijkheid van het hoger beroep door het Rijksinstituut³.

Er is een tweede bezwaar dat door het arrest wordt aangevoerd, nl. dat het zou gaan om een nieuwe, want niet in eerste aanleg gestelde eis⁴. Deze exceptie schijnt ons zowel in feite als in rechte ten onrechte te zijn aangevoerd. Hoewel dit laatste reeds zou volstaan, menen we toch met het eerste te moeten beginnen, al was het maar om te waarschuwen tegen een overdreven formalistische en overigens onjuiste aanpak van het hier bedoelde contentieux. Uit het arrest blijkt dat de verzoekende partij gevraagd had de kalenderjaren 1932 tot 1943 in haar beroepsloopbaan ter berekening van haar pensioen als zelfstandige te doen opnemen en dat de eerste rechter hierop is ingegaan, waarschijnlijk omdat bewijzen van deze activiteit tijdens die jaren waren voorgebracht. Nu diende men toch o.i. aan het aanvoeren van een activiteit als zelfstandige gedurende de jaren 1936-1942 alle daaraan verbonden mogelijke rechtsgevolgen te verbinden: dit betekent o.i. dat deze aanbreng van feitelijke elementen in het verzoekschrift of in een later stuk⁵ neerkomt op de impliciete inroeping als rechtsmiddel van de toepassing van het op grond van art. 15, § 2, (gewijzigd) van het K.B. nr. 72 van 10 november 1967 uitgevaardigd art. 47 van het K.B. van 22 december 1967 (hetgeen door de eerste rechter werd aangenomen) alsook van de toepassing van het ter uitvoering van art. 15, § 4, van het K.B. nr. 72 uitgevaardigd art. 45 van het K.B. van 22 december 1967 (hetgeen in het hoger beroep werd gevorderd). Bij een redelijke interpretatie van het oorspronkelijk verzoekschrift of van de latere preciseringen van de verzoekende partij moet men o.i. aannemen dat beide middelen waren aangevoerd, ook als iedere verwijzing naar de desbetreffende artikelen mocht ontbreken, gelet op de verwerping door de wetgever van ieder strak formalisme o.m. bij de rechtsingang. Men kan dus werkelijk stellen dat het hoger beroep van het Rijksinstituut geen nieuw middel aanvoerde daar dat middel impliciet in eerste aanleg was opgeworpen doch aldaar onbesproken was gebleven, hetgeen reeds een hoger beroep verantwoordde.

Maar gesteld dat het een totaal nieuw middel of eis was geweest, dan nog kan het standpunt van het arrest o.i. niet worden gevolgd. Zoals reeds in voetnoot 2 geciteerd is het voorwerp van ieder beroep tegen een administratieve beslissing voor de arbeidsrechtbank in beginsel de gehele inhoud⁶ van deze beslissing, ook al staat het de verzoekende partij vrij zich in haar beroep en tijdens het geding tot een deel van de administratieve beslissing te beperken en al kan de tegenpartij zich daarbij neerleggen door zelf geen enkel rechtsmiddel tegen de administratieve beslissing aan te voeren, hetgeen de rechter zal verplichten zich tot het door de verzoekende partij gevorderde te beperken, onverminderd de eventuele toepassing van ambtshalve middelen tegen de bestreden administratieve beslissing⁷.

Deze afzijdigheid van de tegenpartij wordt haar echter niet verplicht voorgeschreven zoals soms wordt gedacht met verwij-

zing naar de regelen inzake het beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State die een veel strakker formalisme opleggen⁸.

Het arbeidshof heeft dan ook o.i. ten onrechte het hoger beroep van het Rijksinstituut niet-ontvankelijk verklaard. Door de niet-verschijning van gedaagde in hoger beroep is de mogelijkheid van incidenteel hoger beroep van hare zijde – die niet uitgesloten was door art. 1054, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek daar het hoger beroep niet nietig of laattijdig is verklaard – ongebruikt gelaten⁹. Wellicht zal de lezer zich de vraag stellen of het Rijksinstituut dan wel op een andere wijze aan de sociaal verzekerde het voordeel dat het blijkens zijn hoger beroep toch met terugwerkende kracht wilde gunnen, met dezelfde terugwerkende kracht kan toekennen en hoe het daarbij het gevaar van schending van het gewijste verboden aan het vonnis van de arbeidsrechtbank en het arrest van het arbeidshof kon ontwijken. Hiervoor zou een nauwkeurig onderzoek van de artt. 150 tot 156 van het K.B. van 22 december 1967, gewijzigd bij K.B. van 10 mei 1971, moeten plaatsvinden, maar aangezien de interpretatie van die bepalingen afhankelijk is van de opvatting die men heeft over de gevolgen verbonden aan een beroep tegen de bestreden administratieve beslissing en aan het eventueel daaropvolgend hoger beroep, lijkt het ons onwijs hierop nader in te gaan. Naar het ons voorkomt, was de houding van het Rijksinstituut geheel conform met een juiste beoordeling van de taak en de rol van de arbeidsgerechten. Het is immers niet aangewezen dat het Rijksinstituut op eigen initiatief een toestand zou wijzigen die uit een in eerste aanleg gewezen vonnis blijkt, terwijl juist de mogelijkheid van hoger beroep voor die partij openstaat.

Ongetwijfeld zal iedereen wel betreuren – hoewel hier ter zake het hoger beroep binnen minder dan twee maanden na de uitspraak is ingesteld, hetgeen zeker een prijzenswaardig voorbeeld is – dat de vonnissen van de arbeidsrechtbanken over geschillen met sociale verzekerden, ondanks de veralgemeende vatbaarheid voor hoger beroep, juist door de ontstentenis van betekening, gedurende onbepaalde tijd door een hoger beroep kunnen worden getroffen, hetgeen inderdaad weinig bevorderlijk is voor de in die zaken zo nodige rechtszekerheid, en zulks in tegenstelling met de vroegere toestand waarbij de termijn voor hoger beroep inging met de bij een ter post aangetekende brief gedane kennisgeving van de beslissing in eerste aanleg van het administratief rechtscollege¹⁰. Die situatie is reeds aangeklaagd¹¹ zodat er enige hoop bestaat op wijziging van het Gerechtelijk Wetboek op dat punt.

O. De Leye

⁸ Bij dat beroep moeten de middelen op straffe van niet-ontvankelijkheid in het verzoekschrift zijn opgenomen, tenzij zij eerst uit het administratief dossier konden worden opgemaakt, in welk geval zij uiterlijk in de memorie van wederantwoord of in de toelichtende memorie moeten worden aangevoerd (zie hiervoor bv. Raad van State, nr. 16023, van 26 september 1973). In het Gerechtelijk Wetboek moet het in art. 704 bedoeld verzoekschrift niet noodzakelijk de middelen vermelden, hoewel dit hoogst aangewezen is met het oog op een snelle berechting van het geval, en kunnen de middelen of nieuwe middelen nog later worden aangebracht.

⁹ Juister zou zijn te schrijven: tot nog toe, want gedaagde in hoger beroep zou nog verzet kunnen aantekenen om incidenteel hoger beroep in te stellen waarbij zij het hoger beroep van het Rijksinstituut zou kunnen overnemen. Van een formalistische aanpak gesproken!

¹⁰ Daar de beslissingen, in laatste aanleg gewezen, eveneens op die wijze ter kennis werden gebracht, begon de termijn voor het instellen van een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State te lopen, hetgeen de rechtszekerheid ten goede kwam, doordat aldus zowel de administratieve beslissingen als de beslissingen van de administratieve rechtscolleges na een betrekkelijk korte termijn definitief konden worden bij ontstentenis van beroep, hoger beroep of beroep tot nietigverklaring, naar gelang het geval.

¹¹ Zie bv. R. VAN LAETHM, "La procédure devant les juridictions du travail", T.S.R., 1973, 201-202 (VI).

³ Het door het Rijksinstituut te bevorderen algemeen belang is immers gediend door een juiste toepassing van de wet, waartoe ook het Rijksinstituut overigens is gehouden.

⁴ Het begrip eis moet o.i. bij de beroepen tegen administratieve beslissingen enigszins anders worden gezien dan bij het andere aan de arbeidsrechtbanken opgedragen contentieux en bedoelt iedere door een van de partijen gestelde vraag tot wijziging van de door de administratieve beslissing vastgelegde rechtstoestand.

⁵ De middelen moeten immers niet noodzakelijk in het verzoekschrift staan.

⁶ Het is mogelijk dat een partij een middel aanvoert of een eis instelt waarbij zij buiten de bestreden administratieve beslissing treedt, bv. door het pensioenbedrag te betwisten dat moet worden uitbetaald op tijdstippen waarvoor eerst een latere administratieve beslissing dient te vallen overeenkomstig de geldende wetgeving (zie bv. art. 27 van het K.B. van 17 juli 1972). Tot niet-ontvankelijkverklaring besluit terecht bv. Arrh. Brussel, afd. Bergen, 14 juni 1973 (A.R. 1736).

⁷ Zoals bv. de onbevoegdheid van de overheid die de administratieve beslissing heeft genomen.

**BURGERLIJKE RECHTBANK TE
DENDERMONDE.**

KORT GEDING – 6 JUNI 1974

Voorzitter : de h. Zenner

Advocaten : mrs. Mannaert en Rollier

**Kort geding—Art. 1036 Ger.W.—Verkorte termijn
van dagvaarding—Betekening van de machtiging.**

Om de rechten van de verdediging te vrijwaren moet de beschikking waarbij de voorzitter krachtens art. 1036 Ger.W. machtiging verleent om in kort geding op verkorte termijn te dagvaarden, door de deurwaarder samen met de inleidende dagvaarding betekend worden.

Michiels t/ Van Steenacker & Chuffart

Overwegende dat aanlegger verweerders voor deze zetel op verkorte termijn heeft gedagvaard teneinde :

1) te horen zeggen voor recht dat verweerders verplicht zullen zijn de bouwwerken die zij thans op hun eigendom laten uitvoeren, onmiddellijk stop te zetten,

2) akte te horen verlenen van hun voorbehoud betreffende hun eventuele rechten op schadevergoeding, op afbraak, enz...

Overwegende dat verweerders "in limine litis" en vóór elk verweermiddel ten gronde opwerpen dat de dagvaarding die hun betekend werd nietig is omdat de termijn van drie dagen bepaald door art. 1035 Ger. Wetboek, niet werd geëerbiedigd, en dat, voor zoveel het waar is dat zoals vermeld werd in het inleidend exploit van rechtsingang, aanlegger gemachtigd werd op verkorte termijn te dagvaarden, zij geen kennis hebben van de beschikking die voormelde machtiging verleende omdat deze hun niet betekend werd ;

Overwegende dat verweerders inderdaad in de mogelijkheid moesten worden gesteld na te gaan of er wel degelijk op verkorte termijn mocht worden gedagvaard ; dat bij gebreke daaraan, hun verdedigingsrechten geschaad worden ; dat, om deze rechten te vrijwaren, de beschikking waardoor machtiging gegeven wordt om op verkorte termijn te dagvaarden aan de verweerder mede moet betekend worden door de werkende deurwaarder (MOREAU : De la juridiction des Référés, N. 381 ; BELTJENS, Code de procédure civile, Deel II art. 808 N° 1, wat betreft de regelen geldende onder het stelsel van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, doch waaraan door het gerechtelijk wetboek niets werd gewijzigd, cfr VAN REEPINGHEN, Commentaar over de gerechtelijke hervorming, uitgave Belgisch Staatsblad deel I, bl. 404) ;

Overwegende dat de vordering derhalve wegens de nietigheid van de inleidende dagvaarding niet mag ontvangen worden.

Gelet op de artikelen 1035 en 1039 G.W.

Om die redenen,

recht sprekende in kort geding, alle rechten van partij- en voorbehouden en zonder nadeel te brengen aan de zaak

zelf, uitspraak doende bij voorlopige beschikking, in buitengewone openbare terechtzitting en op tegenspraak :

Verklaren de vordering onontvankelijk.

Veroordelen aanlegger in de kosten.

**CORRECTIONELE RECHTBANK
TE ANTWERPEN**

12e-BIS KAMER – 17 OKTOBER 1974

Voorzitter : de h. J. Van Nuffel

Openbaar ministerie : de h. F. Van de Velde

Advocaten : mrs. E. Haesbrouck en A. De Roeck

Geneeskunst—Apotheker—Wet van 17 december 1973—Opening van een voor het publiek opengestelde apotheek zonder vergunning—Aflopend misdrijf—Wet met terugwerkende kracht—Strijdig met algemene beginselen van het strafrecht en met het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

Beklaagde wordt ten laste gelegd dat hij op 10 januari 1974 in strijd met de Wet van 17 december 1973 zonder voorafgaande vergunning een voor het publiek opengestelde apotheek geopend heeft.

Beklaagde wordt verdacht van een aflopend misdrijf. Het begrip "opening" mag immers niet uitgebreid worden tot "openhouden" ; de juiste omschrijving ervan is "voor het eerst openstellen".

Art. 5 van de in het Staatsblad van 23 januari 1974 gepubliceerde Wet van 17 december 1973 bepaalt, dat zij uitwerking heeft op 4 juli 1973. De wet heet dus een retroactief karakter.

De retroactiviteit van een strafwet is strijdig met de algemene beginselen van het strafrecht en meer bepaald met art. 7, lid 1, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Wanneer een conflict bestaat tussen een internrechtelijke norm en een internationaalrechtelijke norm die rechtstreekse gevolgen heeft in de interne rechtsorde, moet de door het verdrag bepaalde regel voorgaan.

Het openen van de apotheek zonder vergunning was derhalve ten deze niet strafbaar.

Hameeuw t/ Algemene Pharmaceutische Bond

Overwegende dat niet betwist wordt dat de beklaagde, gediplomeerd apotheker, op 10 januari 1974 een apotheek-officina zonder vergunning voor het publiek opengestelde ;

Overwegende dat beklaagde verdacht wordt "op 10 januari 1974 een voor het publiek opengestelde apotheek, zonder voorafgaande en vereiste vergunning, geopend te hebben" wat een inbreuk zou uitmaken op de artt. 4 § 3, 38bis, 43 § 1 en 44 van het K.B. n° 78 van 10 november 1967, zoals gewijzigd door de artt. 1, 2, 3 van de Wet van 17 december 1973, en een inbreuk op art. 5 van voornoemde Wet van 17 december 1973 ;

Overwegende dat de bewoordingen van de Wet van 17 december 1973 art. 1 ("voor de opening"), hernomen in de dagvaarding ("geopend te hebben op 10 januari 1974") er op wijzen dat beklaagde verdacht wordt van een aflopend misdrijf ;

Overwegende inderdaad, dat de strafwet strikt dient geïnterpreteerd te worden, zoals vereist door de rechtszekerheid, en dat dus het begrip "opening" niet uitgebreid mag worden tot "openhouden" en evenmin tot "het iedere dag opnieuw openen" ; dat de juiste taalkundige omschrijving van het begrip opening is: "het voor het eerst openstellen" ;

Overwegende dat, waar het niet bezitten van een voorafgaande vergunning, als element van een strafbaar feit, zou wijzen op een voortdurend misdrijf, dit niet bezitten niet mag losgedacht worden van het begrip opening, daar al de constitutieve elementen van een misdrijf gezamenlijk moeten worden beschouwd om uit te maken of het een voortdurend of aflopend misdrijf betreft ;

Overwegende dat de Heer Minister van Volksgezondheid en het Gezin tijdens de Parlementaire werkzaamheden verklaarde dat het openhouden van een zonder vergunning geopende apotheek strafbaar zou worden vanaf de datum van de publikatie van de wet in het Staatsblad (Parl. doc. n° 608, zitting van 22.11.1973 Kamer-Volksvertegenwoordigers) ;

Overwegende dat deze verklaring echter niet mag opwegen tegen de ondubbelzinnige tekst van de wet zelf (Cass. 20.2.1951, *Pas.* 1951, I, 410) ;

Overwegende dat derhalve de beklaagde verdacht wordt van op 10 januari 1974 een aflopend misdrijf gepleegd te hebben, en dat dus dient onderzocht te worden welke wet van toepassing was op dit tijdstip.

Overwegende dat de beklaagde vervolgd wordt wegens inbreuk op de artt. 4 § 3, 38bis, 43 § 1 en 44 van het K.B. n° 78 van 10 november 1967, genomen krachtens de Wet van 31 maart 1967, zoals gewijzigd door de artt. 1, 2, 3 van de Wet van 17 december 1973, en wegens inbreuk van art. 5 van de Wet van 17 december 1973 ;

Overwegende dat art. 4 § 3 van het K.B. n° 78 van 10 november 1967 de Koning toeliet maatregelen te nemen betreffende de vestiging van apotheken ; dat ter uitvoering van deze bepaling het K.B. van 9 februari 1970 en het K.B. van 27 oktober 1972 genomen werden ;

Overwegende dat de Raad van State in zijn arrest nr. 16.165 van 14 december 1973 de Koninklijke Besluiten van 9 februari 1970 en 27 oktober 1972 vernietigde ;

Overwegende dat de Wet van 17 december 1973, die de voornoemde bepalingen van het K.B. van 10 november 1967 wijzigde, gepubliceerd werd in het Belgisch Staatsblad op 23 januari 1974 ; dat ze evenwel in haar art. 5 bepaalt dat ze uitwerking heeft op 4 juli 1973 ;

Overwegende dat deze wet dus een retroactief karakter heeft ;

Overwegende dat deze wet in art. 1 bepaalt: "voor de opening, de overbrenging of de fusie van voor het publiek opengestelde apotheken is een voorafgaande vergunning vereist, toegestaan aan de natuurlijke of rechtspersoon die de aanvraag doet" ; dat men dus vanaf 4 juli 1973 een zulkdanige vergunning nodig heeft om een apotheek-officina voor het eerst te openen ;

Overwegende dat deze bepaling strafrechtelijk gesanc-

tionneerd wordt door de artt. 2 en 3 van deze Wet van 17 december 1973 ;

Overwegende dat aldus art. 2 en art. 3 van voornoemde wet een retroactieve werking zouden hebben voor de periode van 4 juli 1973 tot 22 januari 1974 ;

Overwegende dat de retroactiviteit van de strafwet strijdig is met de algemene principes van strafrecht, en meer bepaald strijdig met art. 7, 1ste lid van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd door de Wet van 13 mei 1955 ;

Overwegende dat wanneer het konflikt bestaat tussen een internrechtelijke norm en een internationaalrechtelijke norm die rechtstreeks gevolgen heeft in de interne rechtsorde, de door het verdrag bepaalde regel moet voorgaan (Cass. 27 mei 1971, *Pas.* 1971, I, p. 886 e.v.) ;

Overwegende dat dienvolgens op 10 januari 1974 het openen van een apotheek-officina, zonder vergunning niet strafbaar was, zodat beklaagde dient vrijgesproken.

(...)

NOOT—Zie *R.v.St.*, 14 december 1974, *R.W.*, 1973-74, 1323 en Cass., 11 mei 1973, *R.W.*, 1973-74, 93 met conclusie van de eerste advocaat-generaal P. MAHAUSE.

BOEKBESPREKING

HERMAN VAN IMPE, **De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap**.—(Administratief Lexicon), Brugge, Die Keure, 1974, 61 blz.

Het werk van de heer Herman Van Impe dat verscheen in het kader van het Administratief Lexicon is de eerste synthetische uiteenzetting van de organisatie en de bevoegdheid van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap. Reeds talrijk zijn de geschriften die in ons land gewijd werden aan de herziening van de Grondwet, waarin telkens een vrij uitgebreid gedeelte betrekking had op de twee cultuurraden die opgericht werden. In de hier besproken verhandeling wordt uitsluitend de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap onder de loupe genomen. In de beperkte omvang van zijn studie bezorgt de auteur ons alle gegevens opdat wij een klaar beeld zouden hebben van deze nieuwe en zo belangrijke instelling.

Na een bibliografie betreffende de grondwetsherziening in haar verschillende fasen onderzoekt schrijver voorafgaandelijk het ontstaan van de Cultuurraad. Tegen de achtergrond van de evolutie der Vlaamse beweging ontwikkelt hij de langzame groei van de gedachte der cultuurautonomie en het rijpen van het besef dat het noodzakelijk was aan de Vlaamse en Waalse volksgemeenschappen een bepaalde zelfstandigheid te verlenen. Zo ontstond de algemene overtuiging dat er moest overgegaan worden tot een herziening van de Grondwet om deze culturele autonomie te verwezenlijken. De auteur beschrijft dan de lange lijdensweg die is moeten afgelegd worden sedert 1961 om uiteindelijk tot de grondwetsherziening te komen. Hij onderstreept dat, terwijl de grondwetgever van 1831 het taalgebruik als een individuele aanlegenschap beschouwde, de grondwetgever van 1970 van oordeel was dat de talen een gemeenschapsvormende faktor zijn. Men is hierbij met grote voorzichtigheid te werk gegaan en allerlei maatregelen werden genomen om de traditionele gelijkheid van alle Belgen voor de wet te verzekeren. Door de wetten van juli 1971 werd dan de werking van de

cultuurraden uitgestippeld en hun bevoegdheid bepaald alsook de procedure die zal moeten gevolgd worden voor het tot stand komen van de decreten.

Na deze algemene inleiding behandelt de heer Van Impe afzonderlijk de samenstelling en de bevoegdheid van de Cultuurraad. Wie zijn leden van deze raad, hetzij van rechtswege, hetzij door eigen keuze voor de parlementsleden uit het Brusselse? De nationale wetgever heeft thans een deel van zijn bevoegdheid verloren ten voordele van de Franse en de Nederlandse decreetwetgever, doch de regering heeft niet alleen het initiatiefrecht in de Cultuurraad maar is ook belast met de bekrachtiging en de afkondiging van de decreten.

Schrijver vestigt er de aandacht op dat door de oprichting van de cultuurraden in België het éénkamerstelsel langs een zijdeur is ingevoerd geworden doordat volksvertegenwoordigers en senatoren in de cultuurraden vermengd zijn.

De toestand in België is nu zo dat op levensbeschouwelijk vlak er in de beide cultuurraden geen evenwicht bestaat. Er is dan ook getracht op filosofisch gebied elke discriminatie te vermijden, wat voorzien wordt in het nieuw artikel 6bis van de Grondwet en ook in het Cultuurpact dat tussen de politieke partijen in 1972 werd afgesloten.

Het bepalen van de bevoegdheid van de Cultuurraad is vanzelfsprekend van het grootste belang. Schrijver gaat deze bevoegdheid na inzake onderwijs, inzake culturele aangelegenheden, waaromtrent door de Wet van 21 juli 1971 10 domeinen worden opgesomd. Deze rubrieken moeten echter meer beschouwd worden als een reeks aanduidingen dan als een gesloten opsomming. De toekomst zal voorzeker uitwijzen dat deze bevoegdheidsregeling aanleiding zal geven tot heel wat conflicten.

Inzake taalregeling bezit de Cultuurraad een bevoegdheid rechtstreeks door de grondwetgever verleend en hij is bevoegd, met uitsluiting van de nationale wetgever, bij decreet het gebruik der talen te regelen voor bestuurszaken, voor het onderwijs in de officiële, gesubsidieerde of erkende inrichtingen, en voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsmede voor de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

Wat de begroting betreft beschikken de cultuurraden slechts over een zeer begrensde bevoegdheid. Zij hebben niet het recht belastingen in te stellen en hun begroting is dus beperkt tot de uitgaven. De Belgische wetgever bepaalt een globaal krediet op grond van objectieve criteria of voorziet voor zekere materies bijzondere dotaties. De cultuurraden beschikken ook over een indirecte bevoegdheid op het stuk van de culturele betrekkingen.

In een afzonderlijk hoofdstuk beschrijft de heer Van Impe dan de interne organisatie van de nederlandstalige Cultuurraad: de fracties, het bureau, de commissies, de openbare vergaderingen en het secretariaat.

Nadien komen aan de beurt de procedures die leiden tot het tot stand komen van de decreten, de ontwerpen en voorstellen, de interpellaties, de schriftelijke en mondelinge vragen.

Na deze algemene uiteenzetting, die in haar bondigheid bijzonder helder is, wijdt de auteur een hoofdstuk aan de eerste verwezenlijkingen van de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap. Deze verwezenlijkingen zijn reeds menigvuldig. Vermelden wij enkel inzake onderwijs de oprichting van een college ter bevordering van de didactiek van de Franse, de Duitse en de Engelse taal; inzake cultuur, het cultuurpactdecreet; een decreet op het behoud van monumenten en landschappen; een decreet ter vaststelling van de officiële schrijfwijze van de Nederlandse taal; een ander betreffende de Nederlandse uitzendingen van radio en televisie; de instelling van een eigen vlag, een eigen volkslied en een eigen feestdag van de Nederlandse cultuurgemeenschap; een decreet betreffende de staatsprijzen

voor de Nederlandse letterkunde; een decreet betreffende het gebruik van de Nederlandse taal bij de eedaflegging der gekozen mandatarissen; een ander aangaande het taalgebruik in gemeenteraden, federatieraden, agglomeratieraden, provincieraden en colleges van deze raden en voorzeker het belangrijkste van al, het decreet tot regeling van het gebruik der talen in de sociale betrekkingen tussen werkgevers en werknemers alsmede voor de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

De heer Van Impe besluit zijn werk met "nabeschouwingen"; hij legt de klemtoon op het democratisch karakter van de nieuwe instelling en wijst op het belang van de grote ruchtbaarheid die aan de werkzaamheden van de Cultuurraad wordt gegeven. De Cultuurraad heeft er van in het begin naar gestreefd aan de parlementaire werkzaamheden een grotere doelmatigheid te verlenen. Wanneer sommigen het een nadeel vinden dat het cultuurparlement het recht niet heeft een regering ten val te brengen, staat daartegenover dat deze parlementaire vergadering ook veel vrijer staat tegenover de bewindsploeg, die toch niet in gevaar is. De auteur ziet in de werkzaamheid van de Cultuurraad een soort "overlegparlementarisme", dat slechts zal bloeien wanneer de ministers en staatssecretarissen niet optreden als een soort voogdijmacht, maar wel een informatieve en technische helpende rol spelen in de commissies en in de openbare vergaderingen. Nog andere voorwaarden dienen gesteld namelijk dat de minderheidsfracties de Cultuurraad niet gebruiken om de regering en haar leden stelselmatig moeilijkheden te berokkenen, dat de meerderheid en de minderheid gemeenschappelijke voorstellen van decreet zouden indienen; dat het parlementair initiatief voor het tot stand komen van de decreten beter aan bod zou komen dan in de wetgevende kamers, dat een aantal aangelegenheden die tot dusver door de uitvoerende macht werden geregeld in de vorm van koninklijke besluiten met een algemene draagwijdte, zouden omgezet worden in decreten uitgaande van ieder van beide cultuurgemeenschappen.

Het algemeen besluit van de auteur is dat na 2 jaar bestaan de balans van de Vlaamse Cultuurraad ongetwijfeld positief is qua oriëntering en verwezenlijkingen, wat hij uiterst hoopgevend noemt voor de toekomst van de Vlaamse democratie.

Het tractaat van de heer Van Impe is uiterst geslaagd en zou door alle Vlamingen dienen gelezen te worden.

René Victor

Prof. Dr. W. Leën, Sociale zekerheid. Voor een herziening van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders.—Leuven, Katholieke universiteit, Instituut voor sociaal zekerheidsrecht, nr. 16, 1974, 128 blz.

Prof. Dr. W. Leën is ere-administrateur-generaal van de Rijksmaatschappelijke zekerheid. Hij beschikt over een uitgebreide ervaring die loopt over vele jaren, op het gebied van de toepassing der wetten op de sociale zekerheid, waarvan hij de doelmatigheid op het hoogste vlak heeft kunnen nagaan. Het werk dat hij publiceert en waarin hij een herziening van de thans toepasselijke wetgeving voorstelt is dus voorzeker van ongemeen belang.

De Wet van 27 juni 1969 die de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders wijzigde, bestaat thans ongeveer 5 jaar. Is er aanleiding, vraagt de auteur zich af, na verloop van een zo betrekkelijk korte tijd, reeds een herziening voor te stellen. Zijn antwoord luidt bevestigend en dit om meerdere redenen.

Vele beschikkingen van de bestaande wetgeving zijn gebrekkig en geven aanleiding tot allerlei moeilijkheden, an-

dere bleven feitelijk zonder uitwerking. De Wet van 1969 werd reeds tienmaal gewijzigd. Deze wet schaadt de rechtszekerheid door het veelvuldig gebruik van het procédé der delegatie van bevoegdheid aan de uitvoerende macht, zodat vele essentiële kwesties niet door de wetgevende doch wel door de uitvoerende macht worden geregeld. Vele van haar bepalingen missen ook doelmatigheid, namelijk wat betreft het onderzoek op de uitvoering van de wettelijke voorschriften, de berekening der bijdragen, de procedures tot navordering. Zij lijdt eindelijk nog aan gemis aan samenhang, is te weinig doorzichtig en vraagt voorzeker om vereenvoudiging.

Het zijn deze verschillende problemen die Prof. Leën in zijn nieuw werk onderzoekt.

Aan de hand van een rijkdom van vaststellingen en gegevens behandelt de auteur achtereenvolgens de reeks problemen waarbij hij de tekortkomingen van het thans bestaande stelsel helder in het licht stelt. Het zijn achtereenvolgens: het toepassingsgebied van de wet, de voorzieningen van sociale zekerheid, het loonbegrip voor de berekening der bijdragen, de loongrenzen, de bijdragen, de aangifte en de betaling der bijdragen, de sancties, het toezicht, de navordering der bijdragen, de sociale secretariaten van werkgevers, de sociale zekerheid en de fiscaliteit en eindelijk de administratieve deconcentratie van de RMZ.

Op al deze gebieden zijn er talrijke onvolmaaktheden vast te stellen en zijn er nuttige en zelfs onontbeerlijke wijzigingen in te voeren.

Tegenover elk van de vastgestelde nadelen ontwikkelt schrijver de verbetering die hij nodig oordeelt.

Wij kunnen hier enkel een greep doen uit meer dan 30 voorstellen die door de heer Leën worden uitgewerkt. Delegatie van bevoegdheid aan de uitvoerende macht zou zoveel mogelijk dienen vermeden te worden. Mijnarbeiders en zee-
lieden zouden binnen het bereik van de wet dienen gebracht. De beschikkingen geldend voor het overheidspersoneel zouden dienen vereenvoudigd te worden. Het vast benoemd personeel van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen zou dienen te ressorteren tot het stelsel van sociale zekerheid der werknemers. De regeling inzake jaarlijkse vakantie der handarbeiders dient uit het organisch kader van het stelsel van sociale zekerheid verwijderd te worden terwijl de voorziening inzake beroepsziekten in dit organisch kader zou dienen opgenomen te worden. De integratie van de arbeidsongevallen in het stelsel van sociale zekerheid is van aard voordelen te bieden. De vestiging van een ééngemaakte arbeidsongeschiktheidsverzekering naar Nederlands voorbeeld dient als doelstelling gehandhaafd te worden. Het verdient aanbeveling de thans bestaande mogelijkheid voor de fondsen van bestaanszekerheid om beroep te doen op de RMZ voor de inning van de bijdragen wettelijk verplicht te stellen voor alle fondsen. De omschrijving van het loonbegrip bepaald in de Wet van 1969 zou door een andere dienen vervangen. Als loon zou dienen beschouwd te worden al wat naar aanleiding van de arbeid ten laste van de werkgever rechtstreeks of onrechtstreeks wordt betaald. Het verdient aanbeveling de loongrens in het geval der arbeiders af te schaffen en in het geval der bedienden vast te stellen op een uniform bedrag van 50.000.— fr. per maand. In een optiek van vereenvoudiging is het wenselijk het bedrag van de loongrens elk jaar aan te passen voor de duur van een gans jaar. Het staatsstelsel waarin voor elke voorziening een afzonderlijke bijdrage is vastgesteld zou dienen vervangen te worden door de formule van éénheidsbijdragen, waarvan de opbrengst wordt aangewend tot financiering van de sociale zekerheidsprestaties gezamenlijk beschouwd. Dienen de geldmiddelen die niet onmiddellijk vereist zijn voor de uitkering der prestaties belegd ofwel bevroren te worden? De auteur stelt ook voor in een optiek van vereenvoudiging, dat de persoonlijke bijdragen van de werknemer geleidelijk naar de werkgever zouden overgeheveld worden, terwijl het in-

zicht in de werkelijke lasten van de sociale zekerheid bij de werknemers op een andere wijze of door toedoen van andere procédés meer doelmatig zou bevorderd worden. De driemaandelijke aangiften dienen vervangen te worden door een jaaraangifte en voor de betaling der bijdragen stelt schrijver een geheel nieuwe regeling voor. De strafsancities zouden dienen beperkt te blijven tot gevallen van fraude of van weigering inlichtingen te verstrekken. De verwijlinteressen zouden elk jaar bepaald dienen te worden door het beheerscomité van de RMZ. Aan de ondoelmatigheid van het bestaande toezicht zou dienen verholpen te worden door toedoen wat een unificatie, in de schoot van het Ministerie van Sociale voorzorg, van de verschillende diensten die de werkgeverscontrole uitoefenen. Voor het innen der navorderingen zou de procedure van dwangbevel de algemene regel dienen te zijn. Het ware wenselijk de aansluiting van kleine werkgevers bij sociale secretariaten te bevorderen door hen toe te laten de kosten daaraan verbonden in aanzienlijke mate in mindering te brengen op het bedrag der verschuldigde bijdragen. Ook zou er meer samenhang moeten tot stand gebracht worden tussen sociaal zekerheidsrecht en belastingrecht en dienen gezorgd voor een doeltreffende samenwerking tussen de RMZ en de belastingadministratie.

Van deze voorstellen verwacht de auteur meer unificatie, meer cohesie, meer rechtszekerheid, meer doelmatigheid en meer vereenvoudiging.

De voorstellen uitgaande van een persoonlijkheid met een zo uitgebreide ervaring als Prof. Leën dienen grondig doorzocht te worden en de wetgever zal er voorzeker inspiratie in vinden om het thans bestaande stelsel in aanzienlijke mate te verbeteren.

René Victor.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

V^o Congres van de Internationale Unie van Magistraten Firenze 4 – 6 oktober 1974

De Internationale Unie van Magistraten had de enig mooie stad Firenze uitgekozen om van 4 tot 6 oktober 1974 haar 5° Congres te organiseren. Het behandelde onderwerp, "*De Rechter en het recht op eerbiediging van het privé-leven*", is actueel, delikaat en dringend. Het is inderdaad opvallend dat slechts in het recente verleden verscheidene rechtsgeleerden, internationale organisaties en juridische verenigingen zich intens en systematisch over het probleem van de rechtsbescherming van de privacy hebben gebogen en dat steeds tot het besluit wordt gekomen dat de verwezenlijking van deze bescherming niet langer mag worden uitgesteld. Even opvallend is dat steeds geaarzeld wordt om de juiste inhoud en de preciese grenzen van dit recht aan te duiden en uit te diepen.

De organisatie van het congres was toevertrouwd aan de Nationale Unie van de Italiaanse Magistraten, die haar taak op zeer degelijke wijze heeft vervuld. De openingszitting had plaats in het indrukwekkende kader van het "*Salone dei Cinquecento*" in het Palazzo Vecchio en de werksittingen van het Congres gingen door in het Congrespaleis van Firenze.

Elke congressist vond bij zijn aankomst een congresmap waarin zich de nationale verslagen bevonden alsmede het algemeen verslag van de heer De Mattia, Procureur-generaal van het Hof van Beroep te Venetië. Op de openingszitting van het Congres zelf gaf de heer De Mattia een synthese van de onderscheidene stellingen die in de nationale verslagen ontwikkeld waren en hij zelf vulde deze aan met merkwaardige en persoonlijke beschouwingen.

Het voorzitterschap van de eerste werksitting werd toever-

trouwd aan de heer F. Dumon, Eerste Advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie van België; hij bewees het congres een grote dienst door de debatten te concentreren rond de volgende vier vragen:

1) Is het nuttig of wenselijk een bepaling te zoeken van dit subjectief recht dat in de onderscheidene talen genoemd wordt "droit au respect de la vie privée", "right of privacy" of "riservatezza"?

2) Zijn aan dit recht op privacy geen beperkingen te stellen, die hun oorsprong vinden in het informatierecht, in het recht op vrije meningsuiting, in het algemeen belang of in de openbare orde?

3) Welke zijn de technische middelen die het recht op privacy beperken in de burgerlijke- en strafgedingen en kan het aanwenden van deze middelen goedgekeurd zijn?

4) Welke zijn de mogelijke middelen om het recht op de bescherming van het privé-leven te waarborgen, om de schending ervan te voorkomen en om – na schending – de schadelijke gevolgen te herstellen? Welke zijn de mogelijke sancties?

De begrenzing van de debatten rond deze vier vragen zorgde voor meer klaarheid en voor een betere wetenschappelijke verantwoording bij het verder verloop van de studie van het gekozen onderwerp. Dat sommige congressisten het getrokken kader te buiten gingen is niet verwonderlijk, gelet op de aard zelf van het thema: de bescherming van de privacy behoort niet uitsluitend tot de juridische categorieën en een rechtsbescherming van het privé-leven blijkt niet mogelijk zonder dat met de psychologische, de sociologische en de commerciële aspecten ervan rekening wordt gehouden.

Op de slotzitting gaf de heer De Mattia een merkwaardige synthese van de debatten. De meningen waren echter zo uiteenlopend dat het hem niet mogelijk was aan de deelnemers van het congres het aanvaarden van bepaalde resoluties voor te stellen.

Het loont nochtans de moeite een aantal algemene beschouwingen, die uit de congresdebatten naar voor zijn gekomen, weer te geven.

Het bestaan van een subjectief recht op bescherming van het privé-leven wordt algemeen erkend. Er wordt verwezen naar wat op internationaal-rechtelijk vlak reeds bestaat aan rechtsbescherming: de universele verklaring van de rechten van de mens (dd. 10.12.1948, artikel 12), het internationaal pact betreffende de burgerlijke en politieke rechten (dd. 16.12.1966, artikel 17) en vooral de Europese Conventie van de rechten van de mens (dd. 4.11.1950) waarin artikel 8 op expliciete en ruime wijze de bescherming van het privé-leven voorziet.

Algemeen wordt ook aanvaard dat een begripsomschrijving van het privé-leven niet wenselijk en wellicht niet mogelijk is, gelet op het uitgesproken relatief en complex karakter van de werkelijkheid waarnaar het begrip verwijst; wat privacy concreet beduidt hangt immers in ruime mate af van de evolutie van de zeden zowel in de tijd als in de ruimte en bovendien zijn de grenzen van het privé-leven verschillend van individu tot individu, in functie van zijn opvoeding en karakter, zijn intelligentie- en ontwikkelingsgraad en zijn professionele activiteiten. Meteen wordt het belang onderlijnd van het optreden van de rechter: hij moet in elke concrete betwisting de inhoud en de grenzen van de privé- en intimiteitsfeer onderzoeken en bepalen en de gevolgen daaruit afleiden. Van de wetgever wordt verwacht dat hij in een aantal positieve teksten de nodige sancties en middelen ter beschikking van de rechter stelt – zowel op burgerrechtelijk als op strafrechtelijk gebied – maar steeds in zulke mate en op zulke wijze dat een ruime appreciatiemarge voor de rechter overblijft.

Veel belang werd gehecht aan het probleem van de beperkingen en de grenzen van de rechtsbescherming die ten voordele van het privé-leven moet worden georganiseerd. De oorsprong van beperkingen en grenzen zijn principieel vrij dui-

delijk: het algemeen belang, de openbare veiligheid en het informatierecht van de gemeenschap, van groepen of van andere particulieren. Moeilijker echter is de concrete belangenafweging: het zal er telkens op aankomen een weloverwogen evenwicht te zoeken en te verwezenlijken tussen de bescherming van het privé-leven van een enkeling en het informatierecht (uit hoofde van het openbaar of van een ander sociaal belang).

Een zekere indringing in het privé-leven vanwege het openbaar gezag is vanzelfsprekend niet uit te sluiten. Artikel 8/2° van de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens voorziet trouwens een dergelijke mogelijke inmenging en motiveert deze. Maar ook voor de openbare gezagsdragers (en bijvoorbeeld voor de onderzoeksrechter) zal de vraag moeten gesteld worden welke praktijken, mogelijk gemaakt door de moderne technologie (af luisterapparaten, aftappen van telefoongesprekken of andere privégesprekken, registratieapparaten, sluipcamera's enz.), al dan niet toelaatbaar worden geacht.

Er werd ook aandacht besteed – maar het staat alweer in verband met het relatief karakter van het begrip privacy – aan de bescherming van het privé-leven van de personen die een openbare functie uitoefenen (bijvoorbeeld staatslieden) of van de personen die vaak in het openbaar optreden (bijvoorbeeld filmsterren of acteurs): Zeer vaak werd reeds in de rechtbank gesteld dat ook "publieke personen" onbetwistbaar een persoonlijk recht op beslotenheid hebben maar dat de grenzen van hun privacy enigszins worden verlegd (in vergelijking met de niet-publieke personen) door hun vrijwillig gekozen optreden in het openbaar. Bovendien kan het openbaar belang misschien vergen dat sommige gegevens van het persoonlijk leven van publieke personen zouden gekend zijn. Telkens moet het hoger vermeld evenwicht worden gezocht.

Er werd ook gewezen op het gevaar van aanslagen op het privé-leven bij middel van de moderne elektronische of andere middelen voor informatieverwerking (vooral de zg. databanken).

Het is duidelijk dat de revolutionaire mogelijkheden van de informatiewetenschap in ons recht revolutionaire nieuwigheden zullen vergen inzonderheid op het terrein van de controlemiddelen. Het Congres heeft dan ook zeer de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid een voorafgaandelijke controle te organiseren ten aanzien van alle instellingen (publieke en private) die inlichtingen over het privé-leven en de persoonlijkheid van een persoon kunnen verwerven en verwerken op grond van de informatica-technieken. Er wordt gedacht aan de oprichting van een objectief en onpartijdig arbitrage-orgaan bevoegd voor eventuele conflicten in dit verband.

Dienaangaande wijst het Belgisch verslag (opgesteld door Eliane Liekendaal en Luc Janssens) op de bijzonder interessante aspecten en op de draagwijdte van het wetsontwerp "tot bescherming van bepaalde aspecten van het privé-leven" van de heer Minister van Justitie, H. Vanderpoorten.

Bij gelegenheid van het congres te Firenze vergaderden ook de drie studietoelagen van de Internationale Unie der Magistraten en bestudeerden zij respectievelijk de volgende onderwerpen: "de gespecialiseerde rechter", "de medische aansprakelijkheid" en "de onderscheidene maatregelen waarover de strafrechter moet kunnen beschikken".

Ook de Centrale Raad van de Internationale Unie der Magistraten hield zijn jaarlijkse vergadering ter gelegenheid van het Congres te Firenze en koos het nieuw bureau. Als nieuwe Voorzitter werd verkozen de heer Alfons de Vreese, raadsheer in het Hof van Cassatie van België. Deze verkiezing van de heer A. de Vreese tot Voorzitter van de Internationale Unie der Magistraten werd officieel medegedeeld tijdens de slotzitting van het Congres op 6 oktober 1974 en werd toegejuicht door een talrijke en enthousiaste vergadering.

Op deze slotzitting riep de nieuwe voorzitter, met ontroering de herinnering op aan zijn voorganger, de heer J.L. Ropers, overleden op 19 januari jl. Nadien dankte hij de organisatoren van het Congres en (zich uitdrukkend in de vier officiële talen van de I.U.M.) wenste hij de deelnemers geluk, terwijl hij de verdiensten van het Congres onderstreepte en tevens enkele suggesties formuleerde om de toekomstige congressen op sommige punten een nog groter succes te verzekeren.

Een duizendtal deelnemers, waaronder ongeveer vijftig Belgen, hebben samen gezorgd voor de goede afloop van deze internationale ontmoeting, waarop het ontspanningsgedeelte geenszins werd verwaarloosd: tentoonstelling van Etruskische en moderne sieraden, een prachtig Mozart-concert in het Teatro Comunale uitgevoerd door het Orchestra del Maggio Musicale Fiorentino en, voor de dames, een tocht door een vieruurtje in het Toscaanse landschap, geleide bezoeken aan de stad Firenze, aan haar musea en... bij de beroemde modeontwerper Pucci.

Het slotbanket ging door te Impruneta in de prachtige "Villa Mezzomonte" met een mooi zicht op het Toscaanse landschap. Tijdens dit banket werd de heer Pascalino, Secretaris-generaal van de I.U.M., gevierd die, na 20 jaar, gevraagd had van zijn taak ontlast te worden. De Voorzitter, de heer de Vreese, stelde de verdiensten van de heer Pascalino in het licht en maakte van de gelegenheid gebruik om de vruchtbare activiteiten en de voortdurende ontwikkeling van de I.U.M. te onderstrepen.

Sommige bevoorrechten genoten nog een volledige ontspanningsdag (op 7.10.1974) te San Geminiano en Sienna.

Ook dit aantrekkelijk Congres kende uiteindelijk het onverbiddelijk afscheid voor iedereen, maar allen namen onvergetelijke herinneringen met zich mee en velen koesterden reeds nieuwe plannen voor de toekomst.

Luc Janssens

Nieuwe Voorzitter van de Internationale Unie van Magistraten.

In de Vlaamse rechtswereld werd met veel genoegen vernomen dat de heer A. de Vreese, Raadsheer in het Hof van Cassatie, tijdens het Ve Congres van de Internationale Unie van Magistraten verkozen werd tot Voorzitter van deze Unie.

Het Rechtskundig Weekblad wenst de nieuwe Voorzitter van harte geluk en drukt zijn fierheid uit dat een Vlaming tot deze hoge taak werd geroepen.

Waarheen met de gewestplannen?

Colloquium te Gent op 12 november 1974

Op dinsdag 12 november 1974 organiseert de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit te Gent, op initiatief en onder het voorzitterschap van Prof. Dr. R. Senelle, directeur van het seminarie voor Bouwrecht een colloquium over het thema "Waarheen met de gewestplannen?"

Wij delen hieronder het programma mede van dit colloquium.

Voormiddag

- 10 u. Ontvangst der deelnemers in het Peristylum van de Universiteit Voldersstraat 9, Gent
Overhandiging van de preadviezen
Koffie
- 10 u. 30 Plenaire vergadering
Verwelkoming der deelnemers door Prof. Dr. W. Delva, Decaan van de Faculteit
- 10 u. 45 Inleidende rede door de Voorzitter,
Prof. Dr. R. Senelle

- 11 u. Toespraak door Staatssecretaris L. Dhoore over de problematiek van de gewestplannen

- 12 u. 30 Aperitief en lunch in het Universitair Restaurant, Sint-Pietersnieuwstraat 41, Gent
(Aan de deelnemers zal een lunch-ticket overhandigd worden bij aankomst 's morgens)
Namiddag

14 u. 30 Sectievergaderingen

Sectie 1

Juridische aspecten van de gewestplannen

Voorzitter:

Prof. Dr. L. Suetens, gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven

Preadviseur:

Dr. juris Ph. Vanden Borre, Inspecteur-generaal bij het hoofdbestuur van Ruimtelijke Ordening en Stedebouw

Sectie 2

Financiële aspecten van de gewestplannen

Voorzitter:

Prof. Dr. R. Senelle, Directeur van het Seminarie voor Bouwrecht van de R.U.G.

Preadviseur:

Prof. Dr. M. Anselin, Directeur van het Seminarie voor Survey en Ruimtelijke Planning van de R.U.G.

- 17 u. Koffiepauze

17 u. 30 Slotzitting

Synthese van de besprekingen in de secties 1 en 2 door Prof. Dr. R. Senelle

Merken- en modellenbeleid in Benelux Theorie en praktijk.

Merken en modellen vormen een stuk gereedschap in het marketingbeleid. Gebrek aan informatie omtrent de mogelijkheden, welke dit instrument biedt, kan tot nadelige gevolgen leiden. Het is daarom noodzakelijk, dat men zich voortdurend op de hoogte stelt van zich voordoende wijzigingen en dat men zijn ervaringen toetst aan die van collega's en deskundigen, te meer omdat ontwikkelingen in Benelux thans de bijzondere aandacht van het bedrijfsleven vragen. Deze ontwikkelingen hebben betrekking op de per 1 januari 1971 in werking getreden Benelux Merkenwet, waarmee de men inmiddels ervaring heeft kunnen opdoen, en op de Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen of modellen, die per 1 januari 1975 van toepassing zal worden en op grond waarvan bescherming mogelijk zal zijn van nieuwe vormen van gebruiksvoorwerpen dan wel van het nieuwe uiterlijk dat een tekening verleent aan een voorwerp met een gebruiksdoel.

Voor degenen die hun inzicht in een en ander wensen te verdiepen organiseren de Nederlandsche Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel en de Federatie voor de Nederlandse Export in Den Haag op dinsdag 12 november a.s. van 13.30 tot 17.00 uur te Rotterdam een voorlichtingsbijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst zullen drie deskundigen een duidelijk op de praktijk afgestemde voorlichting geven. Zij zullen de volgende onderwerpen behandelen: de Benelux Merkenwet in de praktijk; Europese ontwikkelingen op het vlak van de merkenpolitiek in Benelux; Benelux modellenwet; merken- en modellenbeleid in Benelux.

Voor nadere inlichtingen wende men zich tot de Nederlandse Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel (Koningsstraat 93, tel. 02/219.11.74) of tot het bijkantoor dezer Kamer in Den Haag (Nassauplein 24, tel. 070/65.18.58) of tot de Federatie voor de Nederlandse Export, eveneens in Den Haag (Bezuidehouthoutseweg 76a, tel. 070/83.81.08).

BALIELEVEN

Conferentie der Jonge Balie te Turnhout.

Het bestuur van de conferentie der Jonge Balie te Turnhout voor het lopend gerechtelijk jaar 1974-1975 werd vastgesteld als volgt: Voorzitter: Mr. R. Beckers; vice-voorzitter: Mr. Chr. De Vel; secretaris: Mr. J. Beutels; Leden: Mr. V. Gijssels, Mr. L. Schuermans, Mr. G. Van Doorn, Mr. A. Luyten, Mr. P. Ballon.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis.—jg 1974

nr. 1

Johanna K. Oudendijk, Blockaded Seports in the History of International Law.—H. H. Jakobs, Culpa und interpellatio bei der mora debitoris nach klassischem Recht.—A.M. Honoré and Alan Rodger, Citations in the Edictal Commens.—Geoffrey Mac Cormack, Iusta and iniusta possessio.—Bernard Schnapper, Les peines arbitraires du XIIIe au XVIIIe siècle.—Comptes rendus.—Chronique—Ouvrages reçus.

Nederlands Juristenblad.—jg 1974

nr 28

Freek Bruisma, Proeve van politiek recht.—Mr. G.J. Nieuwen, Nieuw erfrecht heeft echtgenoot weinig te bieden.—Prof. mr. J.M. Polak, Geluidshinder.—Mr. A.H.J. Swart, Psychiatrisch Juridisch Gezelschap (11 mei 1974).—Mr. L.E. van Holk, Journées internationales d'histoire du droit.—Prof. mr. J.M. Polak, Juridisch postacademisch onderwijs.—Prof. mr. J. Leyten, Proces-verbaal van zwaarigheden (Martin Luther King, het recht en de juristen) Rechtspraak.

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht.—jg 1974

nr. 6

Berichten van de redactie.—Mr. H.W. Wertheimer, De ontwerpverordening inzake een Europese concentratiecontrole.—Prof. mr. M.R. Mok, Kroniek van het economisch beleid op ultrakorte termijn.—Jurisprudentie.

nr. 7

Dr. J.H.J. Bourgeois, De GATT-overeenkomst en het EEG-verdrag.—L. Neels, Het overleg- en controlecomité voor de petroleum.—Jurisprudentie.

Bestuurswetenschappen.—jg. 1974

nr. 5

Dr. B. Scheepmaker: Automatisering en overheidsbeleid: Organisatorische voorwaarden voor zinvol gebruik bij de beleidsvoering.—Drs. C.P.A.G. Crasborn: Gemeenschappelijke regelingen en gewesten: wat is hun onderlinge relatie?—Drs. C. Keers, Taal als wapen. Enkele beschouwingen over het fungeren van taal als machtsinstrument.—Mr. H.J.M. Beekman en mr. C. Th. Smit: Object en methode van de staatsrechtwetenschap; Verslag van een congres.—Drs. H. Prins: Sociaal-wetenschappelijke kroniek.—Prof. mr. H.J.M. Jeukens e.a. Buitenlandse kroniek.—Boekbespreking.

T.V.V.S. Maandblad voor Ondernemingsrecht.—jg 1974

nr 7/8

Prof. dr. H.W. de Jong, Europese fusiecontrole.—J. Hull, The Panel on Take-overs and Mergers.—Mr. P. Stoffels, Huurkoop onroerend goed.—Fiscaal rechtspraakoverzicht.—Korte notities.—Boekbespreking.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie.—jg 74

nr 5270

Mr. H.W. Heyman: De natrekkingscriteria naar huidig en toekomstig recht.—Mr. dr. Th. M. de Jongh: Centraal Testamenten Register, verwerping van erfenis en legaat en herroeping van wetsartikelen in het Portugese recht.—Mr. J.J. Verseput: Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Beslissingen inzake inkomstenbelasting (onderneming).—Rechtsvragenrubriek.—Ontvangen boeken.—Tijdschriften.—Verslagen en berichten.—Koninklijke notariële broederschap.—Benoemingen, overlijden. Vacaturestaat.

nr. 5271

Mr. P.W. van der Ploeg sr: Het nieuwe erfrecht bij versterf in het bijzonder de legitieme "Der Dreiszigste" en het voordeel.—Mr. A.G. Lubgers: Besprekingen van de nieuwe drukken van Klaassen-Eggens en De Bruijn.—Ontvangen boeken.—Verslagen.

Tijdschrift voor Notarissen.—jg 1974

nr. 10

C. De Wulf, Enkele gedachten uit een inaugurale rede over "Onontbeerlijk notariaat, en de afwezigheid van het notarisamt in de Engels-Amerikaanse rechtsbedeling".—Rechtspraak.—Wetgeving.—Notariaat.—In memoriam Prof. P.J.A. Adriani.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht.—jg 74

nr. 4

Dr. J.R. Stellinga, Een nota inzake het Grondwetsherzieningsbeleid in Nederland.—Omer Coenen, Grondwettigheids-toezicht door de Raad van State bij het tot stand komen van wetten en decreten en bij de regeling van conflicten tussen wet en decreet.—L. Verschroeten, Beschouwingen nopens de procedure van vervallenverklaring van Lidmaatschap van de Commissies voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie.—Kronieken.—Rechtspraak.—Boekbespreking.

Jura Falconis.—jg 74

nr. 3

C. De Busschere, Een mini-huwelijk met drie: de man, de vrouw en de rechter.—Wetswinkel Leuven, Antwoord op Ridder Victor.—J. Herbots, De bedrogen violoniste.—Rechtsvraag 3: Een stuk grond aan de boskant.—J. Meyers, Art. 59bis G.W.: Geen 18-karaats cultuurautonomie.

nr. 4

Hof van Cassatie—3 mei 1974 Arrest Le Compte, Conclusie Proc. Gen. W.H. Ganshof van der Meersch.—D. Simoens, Burgerlijke aansprakelijkheid, verzekering en sociale zekerheid als stelsels tot schadevergoeding.—J. Anthonis, D. De Bois, L. Dieusaert, A. Michielsens, A. Van den Bosche, Het eigendomsrecht (verslag).—S. Vermeylen, De juridische reglementering van databanken (verslag).

Tijdschrift voor Aannemersrecht.—jg 1974

nr. 3

Rechtspraak.—R. Peremans, De intrekking door de administratieve overheid van de door haar uitgereikte bouw- en verkavelingsvergunningen.—M.A. Flamme en Ph. Flamme, Burenhinder.—Bibliographie.

Rechtspraak der Haven van Antwerpen.—jg 1973

nr. 9 en 10

Rechtspraak.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen.

Zaakregister 1973.